

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Temel Eğitim Anabilim Dalı
Sınıf Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE
YÖNELİK TUTUMLARININ ŞEFKAT-MERHAMET VE SABIR DÜZEYLERİ
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Sümeyye SOYDEMİR BOR

Danışman

Prof. Dr. Sabahattin ÇİFTÇİ

Konya – 2024

ÖN SÖZ (TEŞEKKÜR)

Öncelikle lisans eğitimi yıllarımdan bu yana desteğini hissettiğim, hayatıma ışık tutan kıymetli danışmanım Prof. Dr. Sabahattin ÇİFTÇİ'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tez savunmamda beni yalnız bırakmayan, önerileriyle çalışmama katkı sağlayan Prof. Dr. Ahmet SABAN ve Dr. Öğr. Üyesi Neşe Uygun'a teşekkür ederim.

Bana anneliği tattıran, “ Ben de senin kadar başarılı ve akıllı olmak istiyorum.” Cümlesi ile beni onurlandıran, gururlandıran Canım Kızım Beril'ime varlığı için teşekkür ediyorum. İnanıyorum ki sen çok daha başarılı olacaksın.

Eğitim hayatım boyunca hep arkamda duran bu günlere gelmemi sağlayan anne ve babama teşekkür ediyorum.

Sümeyye SOYDEMİR BOR

Şubat 2024

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	iii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	v
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	vi
TABLolar LİSTESİ	vii
ÖZET.....	ix
ABSTRACT	x
1. GİRİŞ	11
1.1 Problem Durumu	11
1.2 Araştırmanın Amacı	14
1.3 Araştırmanın Önemi	15
1.4 Sayıtlar	15
1.5 Sınırlılıklar	15
1.6 Tanımlar	15
2. ALANYAZIN	17
2.1 Öğretmenlik Mesleği.....	17
2.1.1 Tutum	18
2.1.2 Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum.....	19
2.2 Şefkat ve Merhamet Kavramları	20
2.2.1 Çocuk Eğitiminde Şefkat ve Merhametin Önemi	21
2.3 Sabır Kavramı ve Eğitimde Sabırın Önemi.....	23
2.3.1. Çocuk Eğitiminde Sabırlı Olmanın Faydaları	24
2.4. İlgili Araştırmalar	25
2.4.1. Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	25
2.4.2. Merhamete Yönelik Yapılan Araştırmalar	26
2.4.3. Sabır ile İlgili Yapılan Araştırmalar	29
3. YÖNTEM.....	32
3.1. Esinlenme Evresi.....	32
3.2. Araştırmanın Modeli	32
3.3. Araştırmanın Çalışma Grubu.....	33
3.4. Veri Toplama Araç ve Teknikleri	33
3.4.1. Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği.....	33
3.4.2. Şefkat-Merhamet Ölçeği	34
3.4.3. Sabır Ölçeği.....	34
3.5. Verilerin Analizi.....	34
4. BULGULAR.....	35
4.1. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Mesleki Tutumlarının Cinsiyete Göre Analizi	35
4.2. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Şefkat-Merhamet Düzeylerinin Cinsiyete Göre Analizi.....	36
4.3. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sabır Düzeylerinin Cinsiyete Göre Analizi.....	38
4.4. Öğretmen Adaylarının Şefkat-Merhamet Düzeylerinin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Analizi	40

4.5. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sabır Düzeylerinin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Analizi	43
4.6. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Mesleki Tutumlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Analizi	44
4.7. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sabır, Şefkat-Merhamet ve Mesleki Tutum Puanlarının Karşılaştırılması	46
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	48
5.1. Tartışma.....	48
5.2. Sonuç	53
5.3.Öneriler.....	53
KAYNAKLAR.....	54

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Şefkat-Merhamet Ve Sabır Düzeyleri Açısından İncelenmesi başlıklı tez çalışmamın toplam **48** sayfalık kısmına ilişkin, 26/02/2024 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %27 olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

26/02/2024

Sümeyye SOYDEMİR BOR

Prof. Dr. Sabahattin ÇİFTÇİ

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

26/02/2024

Sümeyye SOYDEMİR BOR

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.Sınıf Öğretmeni Adaylarının Cinsiyet ve Sınıf Düzeyine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri	33
Tablo 2.Sınıf Öğretmeni Adaylarının Mesleki Tutumlarının Cinsiyete Göre Sonuçları	35
Tablo 3.Sınıf Öğretmeni Adaylarının Merhamet Düzeylerinin Cinsiyete Göre Sonuçları.....	36
Tablo 4.Sınıf Öğretmeni Adaylarının Ben-Merkezcilik Düzeylerinin Cinsiyete Göre Sonuçları.....	37
Tablo 5. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Şefkat Düzeylerinin Cinsiyete Göre Sonuçları	37
Tablo 6. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kişilerarası Sabır Düzeylerinin Cinsiyete Göre Sonuçları.....	38
Tablo 7. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Uzun Vadeli Sabır Düzeylerinin Cinsiyete Göre Sonuçları.....	39
Tablo 8. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kısa Vadeli Sabır Düzeylerinin Cinsiyete Göre Sonuçları.....	40
Tablo 9. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Merhamet Düzeylerinin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Analiz Sonuçları.....	40
Tablo 10. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Ben-Merkezcilik Düzeylerinin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Analiz Sonuçları.....	41
Tablo 11. Games-Howell Post-Hoc Analizi.....	41
Tablo 12. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Şefkat Düzeylerinin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Analiz Sonuçları.....	42
Tablo 13. LSD Post-Hoc Analizi.....	42
Tablo 14. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kişilerarası Sabır Düzeylerinin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Analiz Sonuçları.....	43
Tablo 15. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Uzun Vadeli Sabır Düzeylerinin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Analiz Sonuçları.....	44
Tablo 16. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kısa Vadeli Sabır Düzeylerinin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Analiz Sonuçları.....	44
Tablo 17. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Mesleki Tutumlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Analiz Sonuçları.....	45
Tablo 18. Games-Howell Post-hoc Analizi.....	45

Tablo 19. Pearson Korelasyon Katsayısı Test Sonuçları..... 46

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Sınıf Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUMLARININ ŞEFKAT-MERHAMET VE SABIR DÜZEYLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Sümeyye SOYDEMİR BOR

Bir öğretmenin mesleğini yaparken en çok sahip olması gereken özellikler arasında sabır, şefkat, merhamet ve mesleğine karşı olumlu bir tutuma sahip olup olmadığı sayılabilir. Yapılan bu çalışma sınıf öğretmeni adaylarının sabır, şefkat ve merhamet duygusu özellikleri ve öğretmenlik meslek tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi ile sabır, şefkat-merhamet düzeyleri arasındaki ilişkinin incelemesini amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada, araştırma yöntemi olarak nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu çeşitli üniversitelerin sınıf eğitimi anabilim dallarında eğitim gören toplam 324 sınıf öğretmeni adayı oluşturmuştur. Sınıf öğretmeni adaylarının 273'ü kadın, 51'i ise erkektir. Katılımcılardan 62'si (%19,1) birinci sınıf düzeyinde, 110'u (%34,0) ikinci sınıf düzeyinde, 73'ü (%22,5) üçüncü sınıf düzeyinde ve 79'u (%24,4) ise dördüncü sınıf düzeyindedir. Araştırmada veri toplama aracı olarak mesleki tutumlarını ölçmek için "Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği", şefkat-merhamet düzeylerini ölçmek için "Şefkat- Merhamet Ölçeği" ve sabır düzeylerini ölçmek için "Sabır Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde nicel araştırma yöntemlerinde kullanılan, t-testi, ANOVA ve korelasyon analizi gibi testlerden faydalanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda: sınıf öğretmeni adaylarının şefkat-merhamet ölçeği alt boyutları puanlarının cinsiyet değişkenine göre incelenmesi sonucunda merhamet alt boyutunda anlamlı düzeyde bir farklılaşma görülmüştür. Sınıf öğretmeni adaylarının şefkat-merhamet ölçeği alt boyutları puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre incelenmesi sonucunda ben-merkezcilik ve şefkat alt boyutlarında anlamlı düzeyde bir farklılaşma görülmüştür. Çalışmada sınıf öğretmeni adaylarının sabır düzeylerinin sınıf düzeyi değişkenine göre incelenmesi sonucunda anlamlı düzeyde bir farklılaşma görülmemiştir. Çalışmada sınıf öğretmeni adaylarının mesleki tutum düzeylerinin sınıf düzeyi değişkenine göre incelenmesi sonucunda birinci ve ikinci sınıflar lehine anlamlı düzeyde bir farklılaşma görülmüştür. Sınıf öğretmeni adaylarının, sabır ölçeğinin alt boyutları olan kısa vadeli sabır, uzun vadeli sabır, kişilerarası sabır puanları ile şefkat, merhamet ölçeğine ait şefkat alt boyutu puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişkiye; ben-merkezcilik ve merhamet alt boyutu puanları arasında ise pozitif yönde düşük düzeyde bir ilişkiye rastlanmıştır. Araştırma sonucunda; öğretmen adaylarına lisans eğitimleri sürecinde, sabrın öğretmenlik mesleğindeki önemine ve mesleklerinde sabırlı olmaları gerektiğine yönelik önerilerde bulunulabilir ve eğitimler verilebilir. Öğretmen adaylarına şefkat-merhamet duygularını paylaşabileceği ve geliştirebileceği faaliyetler düzenlenebilir şeklinde önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sınıf Öğretmeni Adayları, Sabır, Şefkat ve Merhamet, Tutum

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Basic Education
Primary Education Program
Master Thesis

EXAMINATION OF CLASSROOM TEACHER CANDIDATES' ATTITUDES TOWARDS TEACHING PROFESSION IN TERMS OF COMPASSION- COMPASSION AND PATIENCE LEVELS

Patience, compassion, mercy and a positive attitude towards the profession can be counted among the characteristics that a teacher should have the most while doing his/her profession. This study aimed to examine the relationship between the patience, compassion and mercy characteristics of prospective primary school teachers and their attitudes towards teaching profession in terms of various variables and their levels of patience, compassion and mercy. In line with this purpose, relational survey method, one of the quantitative research methods, was used as the research method. The study group of the research consisted of a total of 324 prospective classroom teachers studying in the departments of classroom education of various universities. Of the pre-service classroom teachers, 273 were female and 51 were male. Among the participants, 62 (19.1%) were at the 1st grade level, 110 (34.0%) at the 2nd grade level, 73 (22.5%) at the 3rd grade level and 79 (24.4%) at the 4th grade level. "Attitude Scale towards Teaching Profession" was used to measure their professional attitudes, "Compassion and Mercy Scale" to measure their compassion and mercy levels, and "Patience Scale" to measure their patience levels. In the analysis of the data, tests used in quantitative research methods such as t-test, ANOVA and correlation analysis were used. As a result of the analysis; when the scores of the sub-dimensions of the compassion and mercy scale of pre-service primary school teachers were examined according to the gender variable, a significant differentiation was observed in the compassion sub-dimension. As a result of examining the compassion and compassion scale sub-dimensions scores of prospective classroom teachers according to the grade level variable, a significant differentiation was observed in the self-centeredness and compassion sub-dimensions. In the study, as a result of examining the patience levels of prospective classroom teachers according to the grade level variable, no significant differentiation was observed. In the study, as a result of examining the professional attitude levels of prospective primary school teachers according to the grade level variable, a significant differentiation was seen in favor of the 1st and 2nd grades. There was a significant positive relationship between the scores of short-term patience, long-term patience and interpersonal patience, which are the sub-dimensions of the patience scale, and the scores of the compassion sub-dimension of the compassion scale, and a low positive relationship between the scores of self-centeredness and compassion sub-dimension. At the end of the research, teacher candidates can be given trainings about the importance of patience in the teaching profession and the need to be patient in their profession during their undergraduate education. It was suggested that activities can be organized for prospective teachers to share and develop their feelings of compassion and mercy.

Keywords: Prospective Primary School Teacher, Sense of Love, Compassion and Mercy

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

1.1 Problem Durumu

Her insanın onu diğer insanlardan ayıran kendine ait kişilik özellikleri vardır. Bu kişilik özellikleri, insanın sosyal çevresi ile ilişkilerini belirleyen yanını oluşturur. Birey çevresi tarafından bu özellikleri ile bilinir. Öğretmen olarak da öğrenciler, veliler öğretmenlerle iletişime geçtiklerinde ya da öğretmenden bahsederken hep bu özellikleri göz önünde tutarlar. Birey, yumuşak huylu merhametli, hoşgörülü, sıcak, samimi, sabırlı, sevecen ve güvenilir olabileceği gibi bunların zıttı özelliklere de sahip olabilir. Tüm bu özelliklerin ortaya çıkmasında bireyin çevresinde gördükleri, öğrendikleri ve okulda aldığı eğitim etkili olabilir.

Eğitim, bireylerin ve toplumların, kültürlerini, inançlarını ve yaşamlarını etkileyen sosyal bir süreçtir. Eğitim, bireyin toplum için değeri olan yeteneklerini, tutumlarını ve diğer davranışlarını geliştirmesine yardımcı olur. Eğitim sistemleri ise hedeflenen bireylerin yetiştirilmesi için eğitim sürecini düzenlerler. Bir eğitim sisteminin temel bileşeni öğretmendir. Öğretmenin öğrencileri ve eğitim programlarını etkileme yeteneği bilinmektedir ki bu yönüyle öğretmen diğer bileşenlerden daha etkilidir. Eğitim sisteminin başarısı da öğretmenlerin ve diğer eğitim personelinin yeteneklerine bağlıdır. Kavcar'a (1987) göre, hiçbir eğitim modeli, çalışanların niteliklerinden daha kaliteli bir hizmet ortaya çıkaramaz. Öğretmenin eğitim sürecinde bu kadar önemli bir rol oynadığından bahsederken, öğretmenin kişilik özelliklerinin eğitim sürecini ne kadar etkileyebileceğini unutmamak gerekir. Bir öğretmenin öğrencilerine ve mesleğine gösterdiği, sevgi, ilgi, tutum, verdiği değer kişinin sahip olduğu özelliklerine bağlı olarak ilkökul dönemi, öğrencilerin ailelerinden gerçekten ayrılıp sosyal ilişkiler kurmaya başlayan öğrenciler için çok önemlidir. Öğretmenin duyguları, düşünceleri, inançları ve kişilik özellikleri, öğretme sürecinin önemli bir bileşenidir. Öğretmenin sevgisi, hoşgörüsü, şefkat-merhamet, sabrı ve öğretmenlik mesleğine yönelik ilgisi, tutumu, özellikle bu yaş grubundaki öğrencilere yaklaşım tarzını belirleyebilmektedir.

Sosyal gereksinimleri olan insanın yaşamını ruhu açısından sağlıklı bir biçimde devam ettirebilmesi için yine ruhen sağlıklı bir toplumda yaşıyor olması gerekir. İnsanın, yaşadığı toplumla devamlı bir etkileşim hâlinde olduğu düşünülürse toplumdaki tüm olumlu ya da olumsuz davranışlar kendisini de aynı ölçüde etkileyecektir. Merhamet, insan ilişkilerini

kolaylaştıran ve şahsî ya da toplumsal problemleri çözmeye o problemleri ortanın enerjisini olumlu yönde etkileyen bir kavramdır. Ayrıca şefkat de merhameti destekleyen, aynı oranda pozitif etki sağlayan duygudur. Pek çok filozof (Nietzsche, Aristoteles gibi) merhamet kavramına dair çeşitli açıklamalar yapmışlardır. Merhametin daha çok duyarlı sevgi anlamında kullanılması, batı bilim dünyasının alanyazınlarında karşımıza çıkar. Türk Dil Kurumu sözlüğünde şefkat sevecenlikle, merhamet "bir kişi ya da başka bir canlının yaşadığı kötü duruma dair hissedilen hüznün veya acıma hissi" sabır ise "haksızlık, fakirlik, acı gibi duygu ve durumlar karşısında sessizce beklemek ve onların geçmesini bekleyerek gösterilen erdem" olarak tanımlanır. İnsanlar sosyal yaşam kaidelerine uyum sağlayarak ve sağlıklı iletişim kurarak toplumun da ruh sağlığını korurlar. Merhamet başka bir kimsenin gereksinim ve acısını fark etmek, bu ihtiyaç ve acıyı sonlandırmak için gösterilen etkinlikler ve çaba demektir (Sayar ve Manisalıgil, 2014). Bu anlamda bireyin kendi ruh sağlığının iyileşmesi, kendisi ve bir başkasına karşı duyacağı merhamet hissi ile bağlantılıdır (Gilbert, 2009). Merhamet stresi azaltır; ruh hâline, mutluluğa ve pozitif düşünme yetisine de olumlu yönde etki eder (Shapira ve Mongrain, 2010).

Merhamet duygusu tüm dinlerde önemli bir erdemdir. Asırlardır bu önemini koruyarak günümüzde de psikoloji biliminin araştırma konusu olmuştur. Merhametin mutluluk ve daha gelişkin sosyal becerilerle ilişkili olduğunu söylemek pozitif psikoloji bağlamında değerlendirildiğinde yanlış olmaz. Merhamet temel bir yardımseverlik ve sevecenlik hâlidir; bireyin hem kendisi hem de bir başkasının sıkıntısının farkında olma ve bu sıkıntıyı gidermek adına bir arzu ve gayret gösterme durumudur (Gilbert, 2009). Merhamet acıyı anlamaya yarar, insan deneyiminin en güçlü ve etkili özelliklerinden biridir (Nas ve Sak, 2020). Merhamet, şahsî, kişiler arası ve sosyal refahın, iyi oluşun önemli bileşenlerindedir. Merhamet bir birey için aynı zamanda motivasyon kaynağıdır; kişinin kendisi, çevresi ve içinde yaşadığı toplumun acı ve sıkıntılarını neden olan koşulları anlamasını ve bu acı/sıkıntıları azaltmaya çalışmasını sağlar (Goldin ve Jazaieri, 2017).

İnsanların günlük hayatlarında birbirinden farklı olumsuz olay ve durumlarla karşılaşması kaçınılmazdır. Bu can sıkıcı durumları sinir bozucu olarak adlandırmak yerine bu duygularla yüzleşip onlarla baş etmeye yarayan kavram ise sabırdır. Sabır felsefe bilimine de farklı yönleriyle konu olmuştur, birçok inanç sistemince tavsiye edilmiştir. Hemen hemen tüm dinlerde sabır, en temel erdemlerden biri olarak karşımıza çıkar. Sabır geliştirilmelidir denir. İslamiyet'te ise sabır şöyle tanımlanır: Sıkıntı, üzüntü ve acılar karşısında sızlanmamak, insan

nefsine keyif veren her şeyden uzak durabilmek sabırdır (Uyguner, 1967). Hristiyanlıkta ise sabır, ruhun gelişiminin bir sonucudur. Sabır psikoloji alanında yeni bir kavramdır, bu sebeple sabrın tanımlanıp bir kavram hâline getirilebilmesi zordur (Schnitker, 2012). Blount ve Janicik'e (2000) göre sabır sempati, empati ve dinginlik gibi duyguları yansıtır, gecikme durumuna karşı gösterilen bir tepkidir. Yine Schnitker ve Emmons'a (2007) göre herhangi bir obje veya kişiyi beklerken hissedilen sıkıntı, zorlayıcı bir durum karşısındaki sınırlanma gibi olumsuz uyarılmaların etkilerinin birleşimi sabrı meydana getirir. Mehrabian (1999) ise sabrı kararlı, sınırlı ancak planlanmış bir eğilim olarak tanımlamıştır.

Öğretmenlerin mesleklerini sevip sevmedikleri, mesleklerine olan bağlılık durumları, mesleklerinin toplumsal açıdan önemli ve lüzumlu olup olmadığına dair inançları, onların mesleklerine yönelik tutumlarını meydana getirir. Tutum, kişilerin yaşamını çok çeşitli ve farklı yönlerden etkiler, bu nedenle tutum kavramına dair çok sayıda tanım mevcuttur. Tanımlamalara şunlar örnek gösterilebilir: Tutum bir ön eğilimdir; bireyin kendisi veya çevresindeki herhangi bir toplumsal konu, nesne, kişi veya olaya dair deneyim, motivasyon ve bilgilerine dayandırarak örgütlediği bilişsel, duyuşsal ve davranışsal bir tepkidir (İnceoğlu, 1993). Bu bağlamda tutum, faaliyet için subjektif ya da zihni bir hazırlık durumu olarak da değerlendirilebilir. Son olarak Kağıtçıbaşı (1988) tutumu, gözlenebilen bir davranıştan çok davranışa hazırlayan bir eğilim olarak tanımlamıştır.

Öğretmenlik mesleği bilgi ve becerilerin yanında tutum ve düzenli, disiplinli alışkanlıklar da gerektirir. Öğretmenlerin tutumları, değer yargıları, mesleklerine dair kanıları, sahip oldukları kişilik özellikleri ile doğrudan ilintilidir. Bu sebeple karakteristik özellikler öğretmenlik mesleği açısından önemlidir. Öğretmen öğrencilerini sınıf ortamında bilgi ve becerileri ile aydınlatırken diğer yandan onları kişiliği ile de etkiler (Küçükahmet, 1976). Öğretmenin kişilik özelliklerinin sınıf ortamında önemli bir değişen olduğu hususu bu bağlamda ortaya çıkar. Bir öğretmen adayının mesleği ile ilgili olumlu tutum ve değer kazanması en az bilgi kazanımı kadar önemli ve gereklidir. Çünkü öğretmenin tutum ve davranışlarının öğrencilerini etkilediği, yapılan araştırmalar sonucunda da ortaya çıkmıştır.

Öğretmenlerin mesleğini sevmesi, mesleklerine bağlılıkları, mesleklerinin toplumsal açıdan önemli ve gerekli olduğunun bilincine varmaları ve kendilerini bu mesleğin bir gereği olarak devamlı geliştirmek durumunda olduklarına dair inançları, öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumlarını oluşturur (Temizkan, 2008).

Yukarıda bahsedilen kavramlar bir bütün olarak ele alındığında, öğretmenin inançlarının, kişilik özelliklerinin, hayata bakışının, öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumunun oldukça önemli olduğu görülmektedir. Öğretmenin en önemli unsur olarak kabul edildiği eğitim sisteminde bu birleşenleri göz ardı edilemez. Özellikle sınıf öğretmenliği özelinde düşünüldüğünde öğretmenin şefkat-merhameti, sabrı ve mesleğine yönelik tutumu, geleceğin yetişkini olan öğrencileri doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir. Bu araştırmanın problem cümlesi de “*Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının, şefkat-merhamet ve sabır düzeyleri ile ilişkisi var mıdır?*” sorusudur.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırma sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının, şefkat-merhamet ve sabır düzeyleri açısından incelenmesine yönelik bir araştırma olup araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının şefkat-merhamet düzeylerinin ve sabır düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

Alt Amaçlar

1. Sınıf öğretmeni adaylarının mesleki tutumları ile sabır düzeyleri arasında anlamlı düzeyde ilişki var mıdır?
2. Sınıf öğretmeni adaylarının mesleki tutumları ile şefkat-merhamet düzeyleri arasında anlamlı düzeyde ilişki var mıdır?
3. Sınıf öğretmeni adaylarının mesleki tutumları cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
4. Sınıf öğretmeni adaylarının şefkat-merhamet düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
5. Sınıf öğretmeni adaylarının sabır düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
6. Sınıf öğretmeni adaylarının mesleki tutumları sınıf değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
7. Sınıf öğretmeni adaylarının şefkat-merhamet düzeyleri sınıf değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
8. Sınıf öğretmeni adaylarının sabır düzeyleri sınıf değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

1.3 Araştırmanın Önemi

Hayatta en büyük mucize küçükken iyi bir öğretmene rastlamaktır sözünü duymayan yoktur. İyi bir öğretmenle anlatılmak istenen öğretmenin mesleki anlamdaki nitelikleri ile birlikte mesleğini severek yapan, sevgi dolu, hoşgörülü sabırlı, merhametli gibi özellikleridir. Özellikle de öğrencilerin akademik bilgilerle karşılaşmaya başladığı ilkökul döneminde görev yapan öğretmenlerin çocuklara yaklaşımı ve tavrı çocukların okula ve derslere karşı geliştirecekleri tutum ve davranışlar üzerinde oldukça etkili olacaktır. Şefkat-merhamet ve sabır kavramları bir öğretmende bulunması gereken temel kişilik özellikleri arasında sayılabilir. Bu nedenle yapılan bu çalışmada sınıf öğretmeni adaylarının, öğretmenlik mesleğine yönelik tutum, sabır ve şefkat-merhamet düzeyleri incelenmek istenmiştir. Yapılan alanyazın incelemelerinde bu konuda sınırlı çalışmalar olduğunu göstermektedir. Bu araştırma konusunun daha önce çalışılmamış olması sebebiyle çalışmanın alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4 Sayıtlar

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının uygulanan ölçme araçlarına içtenlikle ve doğru olarak cevap verdikleri varsayılmaktadır.

1.5 Sınırlılıklar

Araştırma zaman bakımından 2021- 2022 öğretim yılıyla sınırlıdır. Araştırmada incelenecek olan özellikler sınıf öğretmeni adaylarının mesleki tutumları “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeğinin”, şefkat-merhamet düzeyleri “Şefkat-Merhamet Ölçeğinin” ve sabır düzeyleri “Sabır Ölçeğinin” ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

Eğitim: Eğitim, bireyde devamlılık arz ederek gözlemlenebilen davranış değişikliklerinin yaşantı aracılığı ile kazanılması sürecini ifade eder (Ertürk, 1972).

Öğretmenlik Mesleği: Öğretmenlik mesleği yetişecek olan nesillerin ailesi, çevresi, içinde bulunduğu toplum için faydalı, yaratıcı ve yapıcı birer vatandaş olmasını sağlayan bir sanattır (Tekişik, 1986). İnsanoğlunun varoluşu ile ortaya çıkan öğretmenlik her faaliyetin temelini oluşturur demek mümkündür bu sebeptendir ki öğretmenlik en büyük meslektir (Doğan, 2013). Teknolojik ve ekonomik alanlarda özel bilgi, beceri ve yeterlilik gerektiren; eğitimle ilgili olan toplumsal, kültürel ve bilime dayanan bir meşguliyet olarak tanımlanabilir (Şişman ve Acat, 2003).

Öğretmen Adayı: Öğretmenlik yapacağı alanla ilgili bir eğitim alan, öğretmenlik programında öğrenim gören ve bu alanda uygulama yapan yükseköğretim öğrencisidir (Derman, 2007).

Tutum: Öğrenilmiş bir hazır olma durumudur, kişinin bir nesneye olumlu veyahut olumsuz tepki göstermesine yol açar (Demirtaş ve Madran, 2012). Türkmen (2007) yaptığı araştırmada tutumun uzun aşamalar sonucunda oluştuğunu ve kolay kolay değişmediğini, belirli bir birikimle oluştuğunu ve bir süreç olduğunu belirtmiştir. Bireye ait olan bir olgu olan tutum, kişisel deneyimler sonucunda oluşur. Tutarlıdır ve bütünlük arz eder (Şentürk, 2015).

Şefkat: Türkçeye Latin kökenli bir kelime olan "compassion" kelimesinden çevrilmiştir. Compassion kelimesi ise com (birlikte) + pati (acı çekmek) sözcüklerinin bir araya gelmesi ile oluşmuştur. Strauss ve diğerleri (2016), şefkati başka bireylerin acılarına empati göstererek bu acıları sevecenlik, duyarlı ve sabırlı bir biçimde karşılayabilme ve tüm bu acıları, her insanın başına gelebilecek bir deneyim olarak değerlendirebilme yeteneği olarak tanımlar Condon ve Feldman Barrett, (2013) şefkati bir beceri olarak tanımlamıştır. Bir başkasının iyiliği için gayret göstermek, acı ve sıkıntılarının farkına varmak, bu acıları kavradıktan sonra nasıl azaltılabileceği noktasında düşünebilmek ve başkasının acısına katlanabilmek demektir. Birçok bileşen içerir, bilişsel empati ve yargılama olmaksızın tavır sergileyebilmeyi gerektirir. Şefkat başkalarını görmezden gelmeden onların iyilikleri için çaba göstermektir. Motivasyonel, bilişsel ve duygusal yeterlilik içerir (Gilbert ve Procter, 2006).

Merhamet: Merhamet kavramı ile çok çeşitli tanımlar bulunur. Bunlardan bazıları şu şekilde örneklendirilebilir: Merhamet olumsuz yaşanmışlıklar sonucu bir kişinin bir diğerinden etkilenerek yardım elini uzatma duygusudur (Lazarus, 1991). Radey ve Figley'e (2007) göre merhamet bir kişinin başa bir kişi için bencillik duygusundan arınması, diğer kişinin huzur, mutluluk ve refahı için çalışmasıdır. Neff ve Germer'a (2017) ise kişinin başına gelen sıkıntılı olayların sonucunda meydana gelen acıyı fark edip diğer kişilere duygusal manada yardım eyleminde bulunması merhamettir.

Sabır: Sabır psikoloji bilimi açısından henüz yeni bir kavram olduğundan, Schnitker'a (2012) göre onu tanımlamak ve kavram hâline getirmek çok zordur. Ayrıca sabrı sıkıntı, acı ve hayal kırıklıkları karşısında sakin bir şekilde bekleme eğilimi olduğunu söylemiştir. Blount ve Janicik (2000) ise gecikmeye karşı gösterilen bir tepki; empati, sempati ve sakinlik gibi duyguları sabır olarak ele almıştır.

BÖLÜM 2

2. ALANYAZIN

Bu bölümde araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturan “öğretmenlik mesleği” “tutum” “öğretmenlik mesleğine yönelik tutum” “sevgi kavramı”, “sevgi ihtiyacı”, “çocuk eğitiminde sevginin önemi”, “öğretmen-öğrenci arasında sevgi-şefkat ilişkisi”, “şefkat ve merhamet kavramları”, “çocuk eğitiminde şefkat ve merhametin önemi”, “sabır kavramı ve eğitimde sabrın önemi”, “çocuk eğitiminde sabırlı olmanın faydaları” üzerinde durulmuş ve araştırmanın konusu ile ilgili ulaşılabilen belli başlı kaynaklara yer verilmiştir.

2.1 Öğretmenlik Mesleği

Meslek kavramı, belirli bir eğitim yoluyla edinilen sistematik bilgi ve becerilere dayanan, insanlar için faydalı mal ve hizmetler üreterek karşılığında da para alınan, toplumsal olarak belirlenmiş kuralları olan faaliyetler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Kuzgun, 2000).

Bu bağlamda öğretmenlik mesleği; sosyal, kültürel, ekonomik, bilimsel ve teknolojik boyutları olan alanında özel uzmanlık bilgisine ve bir takım mesleki yeterliliklere sahip olmayı gerektiren eğitimle ilgili bir uğraş alanı olarak tanımlanmaktadır (Şişman ve Acat, 2003). Resmi kaynaklara göre öğretmenlik mesleği “devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleği” (MEB, 1973) olarak tanımlanmıştır. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 43. maddesinde öğretmen, milli eğitim, öğretim ve buna bağlı idari işlerden sorumlu özel bir meslek olarak tanımlanmaktadır (MEGGSB, 1987). Milli Eğitim Temel Kanununun tanımı eğitimin genel sınırlarını ortaya koymaktadır. Eğitim, bireysel öğrenmenin belirli hedefler doğrultusunda başlatılması, yönlendirilmesi, teşvik edilmesi ve gerçekleştirilmesi süreciyle ilgili faaliyetleri içeren mesleğe verilen addır. Bu etkinlikleri öğretmenler yürütür. Öğretmenler eğitim sisteminin önemli bir parçasıdır.

Öğretiminde ne kadar kesin hedefler belirlenmiş, ders içeriği seçilmiş ve işlevsel olarak yapılandırılmış olursa olsun, öğretmenler bu amaç ve hedefleri göz önünde bulundurarak uygulama yapmadıkça beklenen eğitimsel sonuçlara ulaşamayacaktır (Sünbül, 2001). Bu eğitim sistemi, eğitim sisteminin alt sistemi olan sınıflara yönelik belirlenen hedeflere ulaştığı sürece hedeflerine ulaşabilir. Bu durum sınıf etkinlikleriyle yakından ilgilidir. Öğretmen unsurunun önemi burada ortaya çıkmaktadır. Araştırmalar sınıf ortamındaki öğretmen davranışlarının çeşitli açılardan öğrenci davranışlarıyla yakından

ilişkili olduğunu göstermektedir. Örneğin Başar (2001) bazı araştırma bulgularına göre öğretmenlerin kişisel yönelimleri, öğrencilerin yönelimlerindeki önemli değişkenlerden biri olduğunu vurgulamıştır.

Bir öğretmenin mesleğe olan bağlılığı ile öğrencilerinin onu, niteliklerinden dolayı rol model olarak almaması arasında pozitif bir ilişki vardır. Ayrıca öğretmenlerin derse bağlılıkları ile öğrencilerin derse bağlılıkları arasında da pozitif bir ilişki gözlemlenmiştir. Öğretmenlerin öğrencilerden olumlu beklentileri öğrenci davranışlarını etkilemektedir. Başka bir deyişle öğretmen davranışının kalitesi, eğitim sisteminin hedeflerine ulaşma yeteneğini etkileyen temel değişkenlerden biridir. Öğretmenlik, bir eğitim örgütünde bir pozisyonu ve o pozisyonun gerektirdiği davranışları tanımlayan, o pozisyonun durumunu, görevlerini ve ilişkilerini temsil eden bir kavramdır.

Sınıf ortamındaki öğretmen davranışlarını belirleyen değişkenleri örgütsel davranış çerçevesinde ele alıp analiz edersek, öğretmen davranışını belirleyen temel faktörlerden birinin kişinin bu mesleğe yönelik tutumunun niteliği olduğu ortaya çıkar.

2.1.1 Tutum

Bireysel davranışı incelerken davranışın belirleyicilerinden biri olan tutumun araştırmaya değer olduğu düşünülmektedir. Tutumlar sosyal algılarımızın yanı sıra davranışlarımızı da etkiler. Tutum, bireyin psikolojik nesnelere yönelik düzenli olarak düşünce, duygu ve eylemler oluşturduğu bir eğilimdir (Kağıtçıbaşı, 1999). Tutumlar; olaylara, nesnelere veya kişilere yönelik olumlu veya olumsuz değerlendirme ifadeleridir. Tutum, kişinin bir şey hakkında nasıl hissettiğini açıklar (Robbins, 1994). Tutumların görüşlerden, değerlerden ve inançlardan ayrılan yönleri vardır, tutumlar değişiktir. Tutum ve görüşler benzer olsa da genellenebilirlik derecesi ve ölçüm teknikleri bakımından görüşler tutumlardan farklılık göstermektedir. Görüş, belirli bir olaya veya duruma verilen kişisel tepkidir. Öte yandan tutumlar, bireyin daha geniş bir dizi olaya veya insan grubuna verdiği tepkiler üzerindeki etkisi bakımından daha geneldir. İnsanlar görüşlerinin farkında olmalarına rağmen tutumlarının tam olarak farkında olmayabilirler (Tezbaşaran, 1997).

Tutumlar değerlere göre de farklıdır. Değer daha geniş ve kapsayıcı bir kavramdır. Değerler doğruluk, arzu edilirlilik veya ahlâk yönlerini çağırır. Değerler, çatışan davranışsal durumların kişisel olarak mı yoksa sosyal olarak mı tercih edilebilir olduğuna ilişkin inançları temsil eder (Robbins, 1994). İnançlar, insanların dünyanın bireysel yönlerine ilişkin algıları

ve tanımları tarafından oluşturulan sürekli duygu ağlarıdır. Çoğu durumda inançlar kişisel ilkelerin kaynağıdır. İnsanlar bilgilerini, görüşlerini ve inançlarını ortaya çıkarmak istediklerinde bunu eylem ve tutumlarıyla yaparlar (Eren, 2000). Yukarıdaki tutum tanımı ve karşılaştırması doğrultusunda tutumların şu özelliklere sahip olduğu vurgulanmaktadır:

(a) Tutumlar psikolojik nesnelere atıfta bulunur.

(b) Tutumlar yanıt verme isteğini içerir.

(c) Tutumlar motive edicidir.

(d) Tutumlar statik olabilir.

(e) Tutumlar değerlendirmeleri içerir.

(f) Tutumlar, doğrudan gözlemlenebilir özelliklerden ziyade, bireylerin gözlemlenebilir davranışlarından kaynaklanır; bireye yönelik bir eğilimdir (Kağıtçıbaşı, 1999; Sakallı, 2001). Bir eğilimin tutum sayılmasının asgari koşulu zihinsel bir değerlendirmedir. Tutum kavramı örgütsel davranış araştırmalarında vurgulanan ana temalardan biridir. Bunun nedeni tutum ve davranış arasındaki ilişkide yatmaktadır.

Kağıtçıbaşı'na (1999) göre tutumların çevresel faktörlerle etkileşerek bir davranış ürettiğini gösteren çalışmalar da bulunmaktadır (Kunter, Wilkins, Yarrow, 1952; La Piere, 1934). Bir kişinin bir nesneye veya bir uyarana karşı nasıl bir tutuma sahip olduğunu bilirsek, o kişinin ilgili uyaranlara karşı nasıl davranacağını tahmin edebiliriz. Bu durum uygulamada çok önemlidir. Çeşitli mesleklere hazırlık amaçlı mesleki eğitim, bir kariyer seçmiş ve mesleki eğitimini tamamlamış kişilere, geleceğin işyerinde o mesleğin karakteristik davranışlarını sergileyebilmeleri için gerekli bilgi, duygu ve becerileri sağlar.

2.1.2 Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum

Mesleki eğitim, bireyin gelecekteki davranışını belirlemek için belirli miktarda eğitim içerir. Öğretmen yetiştirme programlarında öğrencilerin mesleki davranışlarının daha etkili olabilmesi için bilgi, duygu ve becerileri aktarmalarına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Öğretmenlik mesleğine giren kişilerin bu mesleğin gereklerini daha iyi karşılayabilmelerinin ön koşulu mesleğe yönelik olumlu tutumdur. Öğretmen yetiştirme derslerinde öğrencilerin mesleğe yönelik tutumlarının belirlenmesi, bu öğrencilerin eğitimleri sırasında nasıl bir tutum geliştirmeleri gerektiği konusunda bilgi sağlamaktadır. İnsanlar farklı durum ve uyaranlara

karşı farklı tutumlara sahip olabilirler. Bir kişinin hayatı boyunca, yaşam deneyimleri, ebeveynler, arkadaşlıklar, kitle iletişim araçları, başkalarının etkisi, koşullanmalar vb. yoluyla yakın veya uzak çevrede bir tutumun nesnesi olabilecek herhangi bir şeye karşı birçok tutum öğrenilebilir. Ancak örgütsel davranış bilimi sınırlı sayıda işle ilgili tutumla ilgilenir. Bunlar; iş tatmini, işe ilgi ve örgütsel bağlılıktır. İş tatmini yüksek olan kişilerin işe karşı olumlu tutumları vardır (Şimşir ve Seyran,2020).

Yaptığı işten memnun olmayan kişilerin işlerine karşı olumsuz bir tutumları vardır. Başka bir deyişle işe karşı tutum, iş tatmini ve işe bağlılığın bileşenlerinden biridir (Robbins, 1994). Bu bağlamda öğretmenlik mesleği de bir gönüllülük, sevgi, merhamet ve sabır gerektiren bir meslektir. Nitekim Osmanlı eğitim sistemindeki düşünürlerden Sadi Şirazi de ilkokulda çocukların merhametli sabırlı bir öğretmene verilmesi gerektiğini vurgular (Gürhan ve Çiftçi, 2021).

2.2 Şefkat ve Merhamet Kavramları

Şefkat, insanların hatalı veya yanlış davranışlarını evrensel birer insanî deneyim olarak görmek, bireyleri bu sebeplerden ötürü kınamamak demektir. Bir başkasının acısını fark eden ve bu acıyı hafifletme arzusu güden insanlar şefkat duygusunu deneyimleyen insanlardır. Bu insanlar kendi içine de daha kolay yönelir (Uyanık ve Çevik, 2020).

Merhameti başta insanlara olmak üzere tüm canlılara veya doğaya karşı gösterilen acıma duygusu olarak tanımlamak mümkündür. Merhamet, insanın düşünce ve davranışlarını etkileyerek onu harekete geçirmeye yönlendirir. Merhametli insanlar, empati kurabilmeleri ve bir başkasının acısını hissedebilmesi ile diğer insanlardan ayrılır; bir başkasının acısını duyarak ihtiyaçlarını hisseder, kalbinde bir sızı oluşur ve bu ihtiyaçları giderip o acılı insana yardımcı olma güdüsü içindedirler, bu güdü merhametli insanları harekete geçirir. Merhamet fark etme, hüznü duyma ve harekete geçme olarak üç aşamadan oluşur demek yanlış olmaz. Harekete geçme aşaması daha çok merhametli insanlarda oluşur ve bu aşama bireyin kişilik yapısı, hâletiruhiyesi, karşıdaki insana dair bilgileri, ortam ve koşullarla da ilgilidir. Merhamet, gerektiği zaman sevgiyi, vakti ve parayı da paylaşmayı gerektirir ancak elbette merhameti yalnızca bir şeyler vermek olarak tanımlamamak gerekir. Çünkü karşımızdakini anlamak, ona değer vermek merhametle mümkündür. Merhamet bir başkasının acısını duyup o acıya ortak olmak ve yine o acıyı dindirebilmek maksadıyla çabalamak arzudur.

2.2.1 Çocuk Eğitiminde Şefkat ve Merhametin Önemi

21. yüzyıl eğitim sürecinin öğrencinin tüm yönleriyle gelişimini desteklemeyi hedefleyen pozitif psikoloji yaklaşımı, iyi oluş, karakter, erdem, mutluluk gibi konuları vurgulamaktadır. Bu hedef bağlamında okullarda pozitif psikoloji uygulamalarına da yer verilmesi, öğrencilerin mutlu bireyler olmasını sağlayacaktır (Işık, 2019). Pozitif psikolojinin bireyin güçlü yönlerini vurgulaması ve eğitim alanında giderek yaygınlaşmasıyla pozitif psikoloji eğitim programlarının da en temel felsefelerinden biri olmuştur. Merhamete dayalı uygulamalar, pozitif psikolojinin okullarda ele alınabilecek uygulamalardan biridir. Çünkü bu yaklaşımla toplum ve kurumların da en az bireyler kadar işlevsel olduğu hususu üzerinde durulmuş ve bu bağlamda çeşitli yöntemler tavsiye edilmiştir. Okul kurumunun bireyler gibi merhametli olup olmadığı noktasında tartışmalar yapılmış ve bu konu çok önemsenmiştir (Peterson, 2017). Okullarda uygulanması hedeflenen merhamet kavramı hem karakter (Peterson, 2017) hem de değerler eğitimi (Hökelekli, 2013) kapsamında ele alınmaktadır. Öğrencide merhamet duygusunu geliştirmedeki en temel noktalar okul süreci ve öğretmenlerin yaptığı genel çalışmalar olmuştur. Merhamet gelişimini sağlamayı ele alan kaynaklarda karakter bağlamında iki farklı yaklaşım vurgulanır. Bunlar "rol-model olma ve öğrenci katılımı" dır. Rol-model olma, karakter eğitimi sunan profesyonellerin temel bir stratejisi olup ahlakî örneklerin sunulması olarak tanımlanır (Peterson, 2017). Bu sebeple de öğretmen ve eğitimcilerin örnek birer model olarak istendik öğrenmelerin gerçekleşmesini sağlayacak çeşitli uygulamalar sunarak rol-model olmaları oldukça önemlidir (Hökelekli, 2013). Çünkü merhameti bizzat yaşamak ve merhamet dili ile konuşmak merhameti öğrenmenin en iyi ve en kestirme yoludur (Martinez, 2020). İkinci yaklaşım olan öğrencilerin katılımcı eylemi; toplum katılımı, sosyal eylem hizmet öğrenimi olarak da isimlendirilebilir (Peterson, 2017). Bu anlamda okullarda merhamet eğitimi üzerine bir plan yapılacaksa bu iki yaklaşıma dikkat edilmesi gerekmektedir. Böylelikle eğitimci ve öğretmenler merhamet sergileyerek rol model olacak, öğrenciler de etkin bir biçimde merhametli etkinliklere katılacaktır. Öğrenciler merhameti ancak gözleyebildikleri davranışlarla ve bu davranışların sonuçlarını gözlemleyerek öğrenebilir. Bu konuda Sadi Şirazi çocuğu eğitimden soğutmamak ve gözünü korkutmamak için öğretmenin merhamet ve şefkatle güzel sözlerle onların hoşlanacakları şekilde çocuklara yaklaşılması gerektiğini öğretmenlere tavsiye etmektedir (Gürhan ve Çiftçi, 2017). Toplumda yardıma muhtaç ve zor durumda olan kimselerin varlığından haberdar olmak, bu zor durumdaki insanlarla iletişime geçmelerini kolaylaştırmak

da öğrencilerde merhamet duygusunu geliştirmeyi sağlayacak yöntemlerden biridir (Hökelekli, 2013).

Tüm bunların hayata geçmesi ise ancak okul ortamında yapılacak olan duyarlılık etkinlikleriyle mümkün olacaktır. Bu bağlamda öğrencilerin seyerek ve isteyerek katılacağı çalışmalara zemin hazırlanması, gönüllü olmalarının teşvik edilmesi faydalı olacaktır. Çünkü öğrencilerin sosyal faaliyetlerini merhametli bir şekilde ifade etmesi onun eylemsel açıdan aktif olmasına, bir başkasının acı veya ihtiyacını fark edebilmesine bağlıdır (Peterson 2017). Bu sebeple öğrencilerin okullarda hazırlanan program veya etkinliklerde daha aktif olmaları onlara merhamet duygusunun aşılmasını ve merhamete dair bilişsel ve duyuşsal yeterlilikler kazanmasını sağlayacaktır. Ayrıca merhamet pedagojisi eğitimciler tarafından da canlı tutulmalıdır. Çünkü merhamet pedagoji sayesinde öğrenciler birbirlerine daha da yakınlaşacak, aralarındaki zıtlama ya da kutuplaşma da azalacaktır (Vandeyar ve Swart, 2016). Değerler eğitimi kapsamında kimi zaman merhamet de bir eğitim süreci olarak ele alınır. Değerler eğitimi verilirken sıkça başvurulan bazı yöntem ve teknikler vardır. Bunlar "aktif öğrenme yöntemleri, öğrenci alıştırmaları, örnek olay incelemeleri, eğitici oyunlar, drama, işbirlikçi öğrenme" olarak örneklendirilebilir (Yılmaz, 2013). Bu yöntem ve tekniklerin uygulanmasıyla eğitim sürecinde merhametin geliştirilmesi de sağlanabilecektir. Yine değerler eğitimi verebilmenin en etkili yollarından birinin yaşayarak ve deneyerek öğrenmek olduğu da unutulmamalıdır. Öğrencilerin yaşayarak/deneyerek öğrenmeleri çeşitli sosyal hizmet projeleri ile sağlanabilir. Bu bağlamda çocuk esirgeme kurumu, huzurevi, hastaneler, engellilere hizmet veren kurumlar, kadın-çocuk koruma evleri, hapisane gibi farklı yerleri tanıyıp bu kurumlarda görev yapan ya da yaşayan insanlarla iletişime geçmelerine ön ayak olunabilir (Hökelekli, 2013). Bu sayede öğrenciler başka insanların hayatlarını daha kolay anlayacaktır. Yine o insanların bakış açılarını daha iyi anlamaları için hikâye, mektup ya da video gibi unsurlara da başvurulabilir (Weisz ve Zaki, 2017). Çünkü karakter eğitimi ve öğretimi açısından kullanılan yaygın yaklaşımlardan bir tanesi de hikâye yani anlatıların kullanılmasıdır. Hikâyeler yoluyla ilgi çekmek aynı zamanda temel pedagojik bir stratejidir. Öğrenciler edebî metinler sayesinde kendi tepkileri ile metin içerisindeki karakterlerle bir ilişki kurabilmekte, tanıklık yolu ile de benzer ihtimaller hakkında bir farkındalık oluşturabilmektedir (Peterson, 2017). Dinleme de merhamet eğitimi bağlamında önemli kavramlardandır. Dinleme, kişilerin merhametli olmaları açısından önemli bir beceri olarak kabul edilmektedir (Peterson, 2017). İnsanların acı ve sıkıntılarını anlamak, onları dinlemekten geçer denebilir. Bu basit ve küçük bir eylem gibi görünse dahi insanlara böyle

küçük adımlarla da yardımcı olunabilir. Yakınlarda bulunan insanlara yardımcı olmak, daha uzak mesafelerdeki insanlara ulaşmaktan daha kolaydır, bu sebeple bu küçük adım yakın çevredeki insanlara yardımcı olmaya çalışmakla atılabilir. İnsan yalnız kalsa bile iyilik yapmaktan vazgeçmeyerek, iyilik/yardım yapma hususunda kendini küçümseme alışkanlığını terk ederek, acılı insanlar karşısında duyarlı olarak ve başkalarına yardım etme çabasını kendi menfaatlerinin üstünde tutarak bu gayretini devam ettirebilir (Sayar, 2019).

Örnek/model olmak çocuk eğitimi konusundaki en önemli ilkelerden biridir. İyi örnek davranışlar göstererek ve yaşayarak eğitmenin eğitimdeki yeri ve önemi yadsınamaz. Örnek olmak yalnızca ebeveynin model alınmasıyla olmaz. Bu ilk bebeklik döneminde geçerli olabilir çünkü bu dönemde bebekler en çok anne ve babalarıyla etkileşim içindedirler. Ancak zaman geçtikçe çocuğun çevresi de değişecektir. Bu sebeple de çocuğun çevresinin de ona iyi davranış örnekleri göstermesi çok önemlidir. Aksi takdirde yalnızca sözler aracılığı ile anlatılmaya çalışılanlar davranışlarla desteklenmemiş olacaktır. Çocuklar sözlü ifadeleri davranışlara dökmekten çok şahit oldukları tutum ve davranışları taklit etme eğilimindedir (Aydın, 2011). Özetle çocuklarda öğrenmenin ilk aşaması çevresinde gördüğü davranışları taklit etme aşamasıdır. Çocuğun çevresinden ne denli etkilendiği göz önünde bulundurulacak olursa çocukların arkadaş çevresini de ona olumlu manada örnek ve model olabilecek arkadaşlardan seçmeye çalışmanın da çok önemli bir nokta olduğu dikkatlerden kaçmamalıdır. Çünkü çocuk ebeveyninden etkilendiği kadar beraber vakit geçirdiği arkadaşlardan da etkilenecektir.

2.3 Sabır Kavramı ve Eğitimde Sabırın Önemi

Arapçada bulunan "sabera" sözcüğü, Türkçeye sabır kelimesi olarak geçmiştir (Karakaş 2016). İnsanların günlük hayatlarında hoşlarına gitmeyen durum ve olaylar karşısındaki dingin ve sakin kalma durumu, *sabır* olarak adlandırılır. Kişilerin hayal kırıklığı, acı ve sıkıntılar karşısında sakin kalabilmelerini Schnitker (2012), sabır olarak tanımlar. Sabır sözcüğü, günlük hayatta da en sık kullanılan kavramlar arasındadır. Halk arasında kullanılan anlamları ile karşımıza daha çok dayanma, aldırma, katlanma, müsamaha gösterip tahammül etme olarak çıkar (Laik, 1995). Yaşamın her alanında ihtiyaç duyulan bir kavram olarak *sabır* kelimesinin kullanım alanı daha çok zamansal bir süreci karşılar. Hoş olmayan ve acı olaylar karşısında kişinin bu süreçteki bekleme keyfiyetidir. Kültürümüzde öne çıkan yönü ile sabırlı kişiler sakince bekleyenler olarak nitelendirilirler. Sabırsız kimseler ise daha çok endişeli bir hâl içerisinde olanlardır (Eliüşük Bülbül ve Arslan, 2017). Sabırlı kişiler herhangi

bir rahatsızlık, kayıp, sıkıntılı bir durum karşısında öfke ve endişe göstermeden sükûnetle bekler. Bu sebeptir ki öfke kontrolü, tahammül, hoşgörü vb. kavramların da çoğunlukla sabır kelimesi yerine kullanılabilirdiği görülür. Bu bağlamda sabır duygusal yönü ile öne çıkar. Sabır, pozitif psikoloji içinde de yer alır, duygusal yönü ile birlikte bilişsel bir yön de taşır (Doğan ve Gülmez, 2014). Sabır eğilimi; sabrın ehemmiyeti, tanımı, nasıl ve nerede kullanılacağı, kullanıldığı ya da kullanılmadığı durumlarda ne gibi sonuçlar doğuracağı gibi bilişsel süreçlerle oluşmaktadır. Bireyler de olaylar karşısındaki tutum ve davranışlarına bu eğilim ile yön verir. Sabrı psikolojik manada "duygu ve davranış" olarak ikiye ayırmak mümkündür. Sabır duygusu daha içsel bir süreç olup sabrın duyusal yönüne işaret ederken sabır davranışı daha dışa dönük bir süreçtir ve bireylerin olumsuz durum ve olaylara karşı tepkisini ifade eder (Doğan ve Gülmez, 2014). Sabır ile hayatın her aşamasında karşılaşılabilir, günlük hayatta sabra sıkça ihtiyaç duyulur. Çünkü sıkıntılı her olay ve durum sabır gerektirir. Sabrı sadece olumsuz durumlar karşısında takınılan bir tavır olarak sınırlandırmak doğru olmaz; arzu edilen, çok istenen bir şeyi beklenirken de sabra tutunulur. Özetle bir bireyin mutlu olabilmesi, yaptığı işlerin başarılı ve olumlu sonuçlar doğurabilmesi de sabretmesinden geçer (Doğan, 2017).

2.3.1. Çocuk Eğitiminde Sabırlı Olmanın Faydaları

Sabırlı davranan kişiler rasyonel kararlar alıp rasyonel tavırlar sergilerler, ani ve hızlı kararlar vermezler. Bireyin gecikmiş isteklerinin yerine getirilmesi ile başa çıkma yeteneği olumsuz sonuçlarla pozitif yönde korelasyon gösterir (Comer ve Sekerka, 2014). Sabır gösteren bir kişinin olumsuz olay ve durumları minimum seviyeye indirebileceğini söylemek yanlış olmaz. Sabır depresyon ve olumsuz duygularla ters ilişkilidir, sabır göster(e)meyen bir kişide baş ağrıları, ciltte akne problemleri ve psikosomatik semptomların görülmesi de olasıdır (Schnitker ve Emmons, 2007). Bu bağlamda hayat kalitesini düşüren ve yaşam süresini azaltan bu duygu ve kronik stresle başa çıkmak durumunda kalan bireyler hiddet ve çaresizlik hissi nedeniyle zamanla adeta erimektedir. Sabırlı olabilen kişilerin de tüm bunların aksine psikolojik ve psikomatik durumların karşısında daha iyi bir yönetim sürecine sahiptir (Kıral, 2008). Bununla birlikte sabırlı olmanın başkaca birçok faydası vardır: Bireyin hedefleri, bu yöndeki gayreti, memnuniyeti artar; birey depresyon gibi durumlarla daha kolay başa çıkar (Schnitker, 2012). Özetle sabırlı olmanın bireyin yaşamsal faaliyetlerini, sosyolojik, psikolojik ve fizyolojik durumunu, sağlığını pozitif yönde etkilediği su götürmez bir gerçektir.

Öğretmenlerin sahip olmaları gereken birçok şahsî özellik ve nitelik vardır ancak alanyazın bir bütün olarak değerlendirildiğinde tüm bu özellik ve nitelikleri sıralamak, bunların neler olduğunu saptamak ve bu hususta ortak bir liste hazırlamak çok mümkün değildir. Alanyazından yola çıkarak söylenebilir ki öğretmenlerin taşıması gereken en önemli kişisel özelliklerden biri sabırdır; sabır, öğretmenlik mesleğinin olmazsa olmazıdır (Büyükşahin ve Şahin, 2017; Duman ve Taş, 2021; Okoro ve Chukwudi, 2011; Weinstein, 1990). Bireylerin farklı koşul ve zamanlarda yaşadıkları hayal kırıklığı, acı veya sıkıntılar karşısında sakin kalabilmek ve sükûnetle bekleyebilmek sabır demektir (Schnitker, 2012). Okçu ve Pilatin (2018) ise sabır, acı, üzüntü gibi durumların karşısında metanetli olabilmek, tüm bunlara dayanabilmek ve bunlarla mücadele edebilme yetisidir. Tüm bunların ışığında öğretmenlerin çocukları eğitme hususunda karşılarına çıkan tüm zorluklar karşısında sabırlı olması gerektiği sonucuna ulaşılır. Öğretmenler sabır konusunda kendisini geliştirmeli, hedeflerine ulaşabilmek için sabırlı olması gerektiğini bir an olsun aklından çıkarmamalıdır.

2.4. İlgili Araştırmalar

2.4.1. Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Alanyazında öğretmenlik mesleğine yönelik birçok araştırma yapıldığı görülmektedir. Bu araştırmalardan birkaçı ve içeriği hakkında aşağıda bilgi verilmiştir.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine dair tutumlarını birbirinden farklı değişkenler yönünden ele alan Çapa ve Çil'in (2000) araştırmalarının çalışma grubu, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 340 öğrenciden meydana gelmiştir. Araştırmada "Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılırken, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği ile ilgili tutum puanları kendine güven, sevgi, saygı alt boyutlarına göre cinsiyet değişkenine göre; tutum puanları da üniversite seçme ve yerleştirme cetvelindeki tercih sıralamalarına göre anlamlı bir fark gözlenmiştir. Tutum puanları ÖSYS'deki tercih sıralarına göre anlamlı değildir. Tutum puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını ve meslekî yeterlik inançlarını program, fakülte ve cinsiyetlerine göre inceleyen isimlerden olan Çapri ve Çelikkaleli (2008), bu araştırmalarında 250 öğrenciye yer vermiş; bu öğrencilerin 158'i erkek, 92'si kız öğrencilerden oluşturmuştur. Öğrenciler eğitim fakültesinde son sınıf öğrencileridirler. Bu öğretmen adaylarına "Aday Öğretmenin Kendine İlişkin Yeterlik Algısı

Ölçeği (AÖKIYAÖ)" ve "Öğretmenliğe İlişkin Tutum Ölçeği (ÖİTÖ)" uygulanmış, araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olan "Kişisel Bilgi Formu" aracılığı ile veri toplanmaya gayret gösterilmiştir. Bu araştırmaların nihayetinde, öğretmen adaylarının yeterlik inançları üzerinde program, fakülte ve cinsiyet değişkenlerinin anlamlı bir etkisi olduğu gözlenmiştir. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerinde cinsiyet faktörünün önemli bir etkisinin olduğu ancak fakülte ve program değişkenlerinin anlamlı bir etkisinin bulunmadığı sonucuna erişilmiştir.

Çalışma grubunu 211'i Dicle Üniversitesi, 200'ü de Fırat Üniversitesi'nden olmak üzere toplamda 411 öğretmen adayı oluşturan araştırmasında Bulut (2009), Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını değerlendirmiştir. Veri toplamak amacı ile bu araştırmada 30 maddeden oluşan bir Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği geliştirilmiş ve verilerin analizinde de SPSS 10.0 paket programı kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları "katılıyorum" düzeyinde çıkmıştır. Yine öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları cinsiyet ve üniversite değişkeni açısından anlamlı bir farklılık göstermemiştir ancak anabilim dalı değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterdiği belirtilmiştir.

2.4.2. Merhamete Yönelik Yapılan Araştırmalar

Merhamet kavramı ile ilgili birbirinden farklı çalışmaların bulunduğu, alanyazın incelendiğinde de görülen bir gerçektir (Deane-Drummond, 2017; Doğan, Uğurlu ve Çetinkaya, 2013; Sousa, Castilho, Vieira, Vagos ve Rijo, 2017; Taymur, 2015). Merhamet kavramının edebiyat ve düşünce alanında öne çıkmış olan isimler üzerinden ele alındığı, bu isimlerin merhamet kavramına yönelik bakış açılarına göre verilerin sunulduğu merhamet kavramının doğrudan yer aldığı çalışmalarda gözlemlenmiştir (Ay, 2013; Baş, 2012; Danacı, 2016; Köker, 2015; Seyhan, 2014). Merhamet kavramı, farklı diğer kavramlarla birlikte de incelenmiştir. Bireyin kendisine duyduğu merhamet de (öz-merhamet) üzerinde durulan bir husus olarak alanyazındaki yerini almıştır (Akın, 2010; Gregory, Glazer ve Berenson, 2017; Salazar, 2015; Sinclair, Kondejewski, Raffin-Bouchal, King-Shier ve Singh, 2017). Kamu sektörü ve sağlık alanında çalışan görevlilerin deneyimlediği merhamet yorgunluğu, bazı çalışmalarda ele alınan hususlardandır (Eldor 2018; McClelland, Gabriel ve DePuccio, 2018; Polat, 2016; Polat ve Erdem, 2017; Scarlet, Altmeyer, Knier ve Harpin, 2017; Şirin ve Yurttaş, 2015). Yine farklı çalışmalarda temelinde merhamet olan terapi ve müdahalelere dair çalışmaların yapıldığı, merhamet kavramının bir kuram olarak ele alındığı sonucuna

ulaşmıştır (Cooper ve Frearson, 2017; Kirby, Tellegen ve Steindl, 2017). Merhamete ilişkin eğitim alma durumu (Küçükaydın, 2015), dinî eğilimler ve sosyo-demografik değişkenler (Hacıkeleşoğlu ve Kartopu, 2017) ve bağlanma stilleri, doğum sırası ve akademik başarı (İşgör, 2017) gibi değişkenlerin merhamet duygusuyla ilişkisini inceleyen bazı araştırmalar da mevcuttur.

Bazı araştırmalarda merhamet; bir nitelik, his veya bir beceri olarak da ele alınmıştır. Merhametin etkisi, merhameti temel alan eğitimler ve merhamet temelinde müdahaleler uygulanarak da incelenmiş ve merhametin pozitif bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır (Örneğin; Coffey, Saab, Landers, Cornally, Hegarty, Drennan, Lunn ve Savage, 2019). Merhametin hayat doyumunu artırabileceği ve temelinde merhamet olan müdahalelerin acıyı da azaltabileceği hususu da belirtilen diğer bir araştırma sonucudur (Kirby, 2017).

Bir diğer araştırma deneysel yaklaşımla yapılmıştır. 60'ı deney, 40'ı kontrol grubu olmak üzere toplamda 100 yetişkine 9 hafta boyunca süren bir merhamet geliştirme eğitimi uygulanmıştır. Bu 9 hafta boyunca devam eden eğitimin ardından, eğitim alan grupta merhametin; kendine, başkalarına merhamet etme ve başkalarından merhamet görme boyutlarının hepsinde bir artış olduğu gözlenmiştir. Merhamet eğitiminin hem ruh sağlığı hem de iyi-oluş üzerinde etkili olduğu sonucuna, bu araştırma sonucunda elde edilen veriler sayesinde bir kez daha ulaşılmıştır (Jazaieri, McGonigal, Jinpa, Doty, Gross ve Goldin, 2014).

Merhamet eğitiminin empati yapmakta zorluk çeken kişiler için de bir başa çıkma yöntemi olabileceği, merhamete dayalı eğitimin uygulandığı çalışmalarla elde edilen sonuçlardandır (Klimecki, Leiberg, Ricard ve Singer, 2014). Risk altında bulunan ergenlerle alakalı olarak bilişsel temelli merhamet eğitiminin uygulandığı bir diğer çalışma kapsamında uygulanan eğitimin ergenlerin stres yönetimleri, duygu düzenlemeleri ve başkalarına karşı merhamet tepkisi göstermeleri için uygun bir yöntem olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Reddy, Negi, Dodson-Lavelle, Osawa-de Silva, Pace, Cole, Rison ve Craighead, 2013).

Neff, Kirkpatrick ve Rude, (2007) yaptıkları araştırmada öz-merhamet programının, bilinçli farkındalık (mindfulness) ve iyi oluşun artırılmasında etkili bir program olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bahsi geçen bu program depresyon, stres ve anksiyeteyi azaltmış; yaşama dair doyumunu, mutluluğu ve hayat kalitesini artırmıştır (Neff ve Germer, 2012). Öz-merhamet sahibi kişilerin hayatlarındaki kötü tecrübelerle dengeli bir şekilde yaklaşmaktadır

ve kendisinin acı duymasına sebep olan duyguları bastırmaya gerek duymadan, abartmadan yaşayabilmektedir.

Merhamet duygusu ile yaşam doyumu, mutluluk, bilgelik, iyimserlik, sosyal ilgi ve bağlanma arasında pozitif yönde bir ilişki varken depresyon, anksiyete, öz eleştiri ve ruminasyon yani tekrarlayıcı düşünceler arasında negatif bir ilişki olduğu yine yapılan bir araştırma sonucunda elde edilmiş bir tespittir (Jazaieri ve diğerleri, 2014). Yapılan bir araştırmada kamu hizmeti veren iş yerlerindeki merhametin etkisi incelenmiştir. Bu araştırma sonucunda merhamet gören çalışanların işe bağlılık duyguları artarken iş tükenmişliği duygularında azalma olduğu tespit edilmiştir (Eldor, 2018). Bir başka araştırmada Merhamet Geliştirme Eğitiminin (Compassion Cultivation Training) sağlık sektöründe çalışanlar üzerindeki etkisi gözlemlenmiştir. Bu araştırma neticesinde bahsi geçen eğitimin sağlık çalışanlarında merhamet korkusunu azaltmakta etkili olduğu ortaya çıkmıştır (Scarlet ve diğerleri, 2017).

Merhametin ölçülmesine yönelik farklı ölçekler geliştirilmiştir. Alanyazın incelendiğinde bu görülebilecektir. Mesela Merhamet Ölçeği (Compassion Scale) olarak adlandırılan, 24 madde ve 6 boyuttan oluşan ölçek, Pommier (2011) tarafından üniversite öğrencilerine yönelik olarak geliştirilmiştir. Bahse konu ölçek Türkçeye de uyarlanmış, bu uyarlama Akdeniz ve Deniz (2016) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin orijinal versiyonu üniversite öğrencileri için uygundur. Bu ölçeğin Türkçe olan formu üzerinde geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmış, orijinalinde olduğu gibi Türkçe formunun da üniversite öğrencilerinin merhamet düzeylerini belirlemeye uygun bir ölçek olduğu tespit edilmiştir (Akdeniz ve Deniz, 2016).

Psikometrik analizi Sarıçam ve Erdemir (2019) tarafından yapılan Şefkat-Merhamet ölçeği Ayrıca, Cho, Noh, Park, Ryu, Misan ve Lee (2018) tarafından geliştirilmiştir. Başkalarının Yaşamına Merhamet Ölçeği (Compassion of Other's Lives) Chang, Fresco ve Green (2014) tarafından geliştirilmiş ve dilimize uyarlanması da Coşkun, Kavaklı, Babayiğit ve Chang (2017) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ayrıca dilimize Öz-Anlayış Ölçeği (Deniz, Kesici ve Sümer, 2008) ve Öz-Duyarlık Ölçeği (Akın, Akın ve Abacı, 2007) uyarlanan, Öz-Merhamet olarak da isimlendirilmesinde bir yanlışlık olmayacak Self Compassion (Neff, 2003) gibi ölçeklerin varlığı da alanyazın araştırmalarında görülebilecektir.

2.4.3. Sabır ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Dünya genelinde yapılmış olan tüm araştırmalar incelendiğinde büyük çoğunluğunun psikoloji üzerine veya sağlık çalışanları ile ilgili yapıldığı görülmektedir. Bazı çalışmalar sabır konusunu diğer kişilik özellikleriyle ilişkilendirse de bunların sayısının yeterli olduğunu söylemek doğru olmaz. Sabır, bilhassa aktif olarak yer aldığı/alacağı öğretmenlik mesleğinde yeterince araştırmaya konu olmamıştır. Sabır konusu üzerinde yapılan bazı çalışmalar şu şekilde örneklendirilebilir:

Sabır ve 5 faktörlü kişilik kuramı çalışması, 324 psikoloji lisans öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Bu çalışma neticesinde sabır ve uyumluluk, sorumluluk, deneyime açık olma ve dışa dönüklük arasında yüksek pozitif ilişki tespit edilirken, sabır ve duygusal dengesizlik arasında negatif yönde zayıf bir ilişki gözlemlenmiştir (Schnitker ve Emmons, 2007). Sabır ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir diğer araştırma California Üniversitesi'nde 389 lisans öğrencisiyle yapılmıştır. Uzun ve kısa süreli sabır ve uyumluluk arasında orta derecede bir pozitif ilişki görülürken kişiler arası sabır ve uyumluluk arasında pozitif ilişki kaydedilmiştir. Sabır ile sorumluluk ve duygusal dengesizlik arasında negatif, kişiler arası sabır ve deneyime açık olma arasında orta seviyede, uzun ve kısa süreli sabır ve deneyime açık olma arasında ise zayıf bir ilişki görülmüştür. Bu bağlamda sabır türleri ve dışa dönük olma arasındaki ilişki, istatistiksel manada anlamlı değildir sonucuna ulaşılabilir (Schnitker, 2012).

Şiraz Üniversitesi'nde 516 öğrenci ile bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Yine sabır ve kişilik özellikleri irdelenmiştir. Bu araştırma sonucunda da beş büyük kişilik faktörünün, sabır bileşenlerini yordadığı anlaşılmıştır (Khormaie vd., 2014).

Bir başka araştırma çalışma grubunu Konya Necmettin Erbakan, Bartın, Batman ve Selçuk Üniversitelerinde okumakta olan toplamda 1166 öğrenci oluşturmuştur. Sabrın alt boyutlarıyla sorumluluk, deneyime açık olma ve yumuşak başlılık arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki kaydedilirken, sabır ve duygusal dengesizlik arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki kaydedilmiştir (Eliüşük, 2014).

Öğrencilerin sabır düzeyleri ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırma da İran Tahran Üniversitesi'nde, 252 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Bu bahse konu araştırma neticesinde sabır ve kişilik özellikleri arasında pozitif yönde bir ilişki tespit edilmiştir (Aghababaei ve Tabik, 2015).

Engelli bakımı ön lisans öğrencilerinin sabır düzeyleriyle sıfatlara dayalı kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleyip ele alan bir başka araştırmada 10 devlet ve 2 vakıf üniversitesinden olmak üzere toplam 602 öğrenci seçilmiştir. Bu öğrenciler üzerinde yapılan araştırma neticesinde öğrencilerin sabır düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin eğitim aldığı üniversitelerin devlet veya vakıf üniversitesi olması; yaş, cinsiyet ve sınıf düzeyi ve sabır arasında anlamlı bir farklılaşma gözlemlenmemiştir. Sabır düzeyleriyle kişilik özellikleri puan ortalamaları arasında ise anlamlı bir farklılaşma olduğu belirlenmiştir. Çalışma nihayete erdiğinde Öğrencilerin sabır düzeylerinin, kişilik özelliklerini anlamlı düzeyde açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır (Akyol, 2019).

Yine Şiraz Üniversitesi'nde kişilik özellikleri ve sabır arasındaki ilişkiyi irdeleyen bir araştırma yapılmış, bu araştırmaya eğitim bilimleri, temel bilimler, psikoloji, teknik ve mühendislik, edebiyat, İslamî düşünceler bölümlerinde eğitim gören toplamda 440 öğrenci katılım sağlamıştır. Beş büyük kişilik faktörü ve sabır arasında pozitif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Öğrencilerde bilgeliği geliştirebilecek unsurlardan birinin kişilik özellikleri ve sabır olabileceği de belirlenmiştir (Ghorbani ve Khormaie, 2019).

Üç karanlık kişilik özelliği ve sabır arasındaki ilişkiyi izleyen bir çalışma, Çin'de ve 434 şirket çalışanı üzerinde gerçekleştirilmiştir. 12 madde ve 3 boyuttan (makyavelizm, narsisizm ve psikopati) oluşan bu karanlık kişilik özellikleri ve sabırın üç boyutunun tümünde, değişen katsayılarla anlamlı ve negatif bir korelasyon gözlemlenmiştir (Wang vd., 2019).

Öğretmen adaylarının manevi iyi oluş, değerler ve sabır arasında yordayıcı ilişki olup olmadığını tespit etmeye çalışan Türkgeldi (2019), 19-26 yaş aralığındaki 571 öğretmen adayından oluşan çalışma grubuyla bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda Türkgeldi (2019), öğretmen adaylarının sabır düzeyleri arttıkça manevi iyi oluşlarının da arttığını tespit etmiştir. Bunun yanı sıra manevi iyi oluşu etkileyen en önemli bağımsız değişkenin sabır değişkeni olduğunu ortaya koymuştur.

Tangünü, (2020) tarafından 441 hemşirenin sabır düzeylerini ölçmek amacıyla Yozgat Şehir Hastanesi'nde bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırma doğrultusunda cinsiyet, yaş, çocuk sayısı ve çalışma yılı ile sabır puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık elde edilmiştir.

Bir diğer araştırmada üniversite öğrencilerinin mutluluk, yalnızlık ve sabır düzeyleri arasında ilişki olup olmadığını araştırılmıştır (Traş, Öztemel ve Koçak , 2020). 301 üniversite

öğrencisinin örneklemini oluşturduğu araştırmada değişkenler arasındaki korelasyonlara bakılmıştır. Üniversite öğrencilerinin mutluluk ve yalnızlık düzeyleri arasında ters yönlü ve anlamlı; mutluluk ve sabır arasında pozitif yönlü ve anlamlı; yalnızlık ve sabır arasında ise ters yönlü ve anlamlı bir korelasyon olduğu bulunmuştur. Sabır ve yalnızlık değişkeni toplam varyansın %33'ünü yordamaktadır.

Sabırla ilgili olarak Süzen (2020) yapmış olduğu yüksek lisans çalışmasında hemşirelerin sabır düzeylerini ele almıştır. Araştırmanın örneklemini 156 hemşireden oluşmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre 35 yaş ve üzerindeki hemşirelerde toplam sabır puanları ve tüm alt boyutlarından alınan puanların daha yüksek olduğu görülmüştür. Ancak anlamlı farklılaşma olmadığı da tespit edilmiştir. Ayrıca hemşirelerin toplam sabır düzeyleri ve tüm alt boyut puanları arasında cinsiyet, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, çocuğa sahip olup olmama, çalışma yeri ve çalışma şekli arasında anlamlı bir farklılık görülmediği tespit edilmiştir.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

“*Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Şefkat-Merhamet ve Sabır Düzeyleri Açısından İncelenmesi*” ni araştıran çalışmanın bu bölümünde esinlenme evresi, araştırmanın modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, veri toplama araç ve teknikleri, verilerin toplanması ve verilerin analizi başlıkları üzerinde durulmuştur.

3.1. Esinlenme Evresi

Araştırmacı Türkiye’de Konya ilinde bir özel okulda sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Görev yaptığı okulda bazı öğretmenlerin özellikle de göreve yeni başlayan öğretmenlerin sabırsız olduklarını, bir an önce öğrencilerini okuma-yazmaya geçirmek istediklerini ve başarıya bir an önce ulaşmak istediklerini gözlemlemiştir. Ayrıca kitle iletişim araçları vasıtasıyla bazı resmi devlet okullarında öğretmenlerin öğrencilerine karşı merhametsiz davrandıklarını bunun yanında bazı öğretmenlerin ise kendi evladymış gibi şefkat ve merhamet duygularıyla öğrencilerini sevdiğini gözlemlemiştir ve bu durum araştırmacıda bu konuyu araştırma isteğini uyandırmıştır.

3.2. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma ilişkisel tarama modellerindedir. Tarama araştırması deneysel olmayan araştırmanın oldukça yaygın olarak kullanılan bir türüdür. Bu çalışmada bireyler anket doldurur ya da bireylerin tutumları faaliyetleri düşünceleri ve inanışları hakkında kendileri ile görüşme yapılır (Christensen, Johnson ve Turner, 2015). İlişkisel tarama modelleri, iki ya da çok sayıda değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 1998). Eğitim araştırmalarında amaç deneysel çalışmalarda olduğu gibi değişkenleri bağımsız değişkenler aracılığıyla etkilemek değil, onlar arasındaki ilişkileri belirlemek ise çalışmanın bir ilişkisel araştırma olarak isimlendirilir. Deneysel araştırmalarda olduğu kadar kesin olmasa da değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek ve muhtemel sonuçları tahmin için bu tür araştırmalardan yararlanır. İlişkinin düzeyini tanımlamak için kullanılan korelasyon testi iki veya daha fazla değişkenin birlikte tutarlı bir değişim gösterip göstermediğini ortaya koymaktadır (Tekbıyık, 2015). Korelasyon türü ilişkisel taramaların da yaygın uygulama alanları vardır. Özellikle deneme modellerinin kullanılmadığı çok değişkenli durumlarda başvurabilecek uygun bir araştırma modelidir (Karasar, 1998). Bu desende araştırmacılar değişkenleri bir deneyde olduğu gibi kontrol ve manipüle etmeye kalkışmazlar (Creswell, 2020).

3.3. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu farklı üniversiteleri sınıf eğitimi anabilim dallarında öğrenim gören toplam 324 sınıf öğretmeni adayı oluşturmuştur. Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının 273'ü kadın 51'i ise erkektir.

Katılımcıların cinsiyet ve sınıf düzeylerine ilişkin frekans ve yüzdelik değerleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1.Sınıf Öğretmeni Adaylarının Cinsiyet ve Sınıf Düzeyine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

		Frekans (N)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	273	84,3
	Erkek	51	15,7
	Toplam	324	100
Sınıf Düzeyi	1.Sınıf	62	19,1
	2.Sınıf	110	34,0
	3.Sınıf	73	22,5
	4.Sınıf	79	24,4
	Toplam	324	100

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının cinsiyet ve sınıf düzeylerine ilişkin Tablo 1. incelendiğinde kadın katılımcıların sayısı 273 (%84,3), erkek katılımcıların sayısı ise 51 (%15,7)'dir. Katılımcılardan 62'si (%19,1) 1. sınıf düzeyinde, 110'u (%34,0) 2. sınıf düzeyinde, 73'ü (%22,5) 3. sınıf düzeyinde ve 79'u (%24,4) ise 4. sınıf düzeyindedir.

3.4. Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Araştırmada verileri toplamak amacıyla üç ölçme aracı kullanılmıştır. Bunlardan birincisi; mesleki tutumlarını ölçmek için “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği”, ikincisi; şefkat-merhamet düzeylerini ölçmek için “Şefkat-Merhamet Ölçeği”, üçüncüsü; sabır düzeylerini ölçmek için “Sabır Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçeklere ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir.

3.4.1. Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği

Araştırmada kullanılan bu ölçek eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının Öğretmenlik mesleğine yönelik tutumunu belirlemeyi amaçlamaktadır. Ölçek tek boyutlu likert tipi bir tutum ölçeğidir. Ölçeğin güvenilirliğine ilişkin olarak 116 eğitim fakültesi öğrencisine hafta ara ile iki kez uygulanması sonucu elde edilen puanların kararlılığına ilişkin güvenilirlik katsayısı .72 bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alpha) .93'dür. (Üstüner, 2006).

3.4.2. Şefkat-Merhamet Ölçeği

Araştırmada kullanılan Şefkat-Merhamet Ölçeği (ŞMÖ) Cho vd. (2018) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek “(1) Benim için hiç doğru değil, (2) Benim için doğru değil, (3) Ne doğru ne yanlış, (4) Benim için doğru ve (5) Benim için çok doğru” seçeneklerinden oluşan 5’li Likert tipinde; 15 madde ve 3 alt boyuttan (merhamet, ben-merkezcilik, şefkat) oluşmaktadır. Sarıçam ve Erdemir (2019) tarafından Türkçe ’ye uyarlaması yapılan Şefkat-Merhamet Ölçeği’nin merhamet alt ölçeği için .69, ben-merkezcilik alt ölçeği için ,75 ve şefkat alt ölçeği için ,70 olarak hesaplanmıştır.

3.4.3. Sabır Ölçeği

Sabır Ölçeği (SÖ): araştırmada kullanılan sabır ölçeği, günlük hayatta önümüze çıkan zorluklar, sıkıntılar ve problemlerle kişilere karşı gösterilen sabırlı tepkileri ölçer. Ölçek Schnitker (2012) tarafından geliştirilmiştir. Üç boyutlu toplam 11 maddeden oluşan üç boyutlu bir ölçme aracıdır. Ölçek 7’li derecelendirme (1= tamamen benim gibi değil ve 7= tamamen benim gibi) üzerinden yanıtlanmaktadır.

Ölçeğin Türkçe formunun Cronbach alfa katsayıları .62 ile .82 arasında değişmektedir. Buna göre, her bir alt ölçek için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları şöyledir: Kişiler arası sabır için $\alpha = .77$, Gündelik yaşamda sabır için $\alpha = .62$ ve Yaşam zorluklarında sabır için $\alpha = .70$ ’tir. Ölçeğin tümüne ilişkin iç tutarlılık katsayısı ise $\alpha = .82$ ’dir (Eliüşük ve Arslan, 2016).

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma için toplanan veriler SPSS 26 programına aktarıldıktan sonra, verilerin analizi hazır hale getirilmesi için ilk olarak kullanılan ölçekte ters madde olup olmadığı kontrol edilmiştir. Araştırmada kullanılan Şefkat-Merhamet Ölçeği’nde 3., 4., 7., 11., 13., ve 15.maddeler; Sabır Ölçeği’nde yer alan 7. ve 10. maddeler; Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği’nde ise 2., 5., 6., 7., 8., 15., 20., 21., 30., ve 32. maddeler ters kodlanarak toplam puanı hesaplanmıştır.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde sınıf öğretmeni adaylarının meslekî tutumları, şefkat-merhamet ve sabır düzeylerine ilişkin yapılan analizlerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Mesleki Tutumlarının Cinsiyete Göre Analizi

Sınıf öğretmeni adaylarının mesleki tutumlarının cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını test etmek için, bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. T-testinin kullanılabilir olup olmadığını test etmek amacıyla, test varsayımlarına bakılmıştır. İlk olarak, normallik ile uç değerlerin mevcut olup olmadığı kontrol edilmiştir. Boxplot'lar incelenmiş, tespit edilen uç değerler analizden çıkarılmıştır. Kolmogorov-Smirnov test sonuçlarına göre, kadın ve erkek puanları normal dağılım göstermiştir ($p > .05$). Skewness ve Kurtosis değerlerinin uygun aralıkta olduğu görülmüştür. Histogram grafiği incelendiğinde, grubun normal bir şekilde dağıldığı gözlenmiştir. Dolayısı ile veri üzerinde herhangi bir değişiklik yapmadan, veri olduğu şekilde kullanılmıştır. Levene's Eşit Varyanslar Testi, anlamlı bir p değeri vermediği için, varyansların homojenliği söz konusudur. Dolayısı ile bağımsız örneklem t-testi sonuçları için, eşit varyans varsayımı yapılan seçenek göz önüne alınmıştır.

		N	\bar{X}	Ss	Std. Hata	t	p
Adayların	Kadın	273	118,7	44,6	2,698	-0,560	0,58
Mesleki	Erkek	51	122,5	41,5	5,806		
Tutumları							

Tablo 2.Sınıf Öğretmeni Adaylarının Mesleki Tutumlarının Cinsiyete Göre Sonuçları

Tablo 2. incelendiğinde, Yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, sınıf öğretmeni adaylarının mesleki tutumları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. $t(322) = -0,56$, $p > .05$. Grup verileri incelendiğinde, kadın öğretmen adaylarının mesleki tutum ortalaması 118,7 iken ($n = 273$; $SS = 44,6$), erkek öğretmen adaylarının mesleki tutum ortalaması ise 122,5'tir ($n = 51$; $SS = 41,5$).

4.2. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Şefkat-Merhamet Düzeylerinin Cinsiyete Göre Analizi

Sınıf öğretmeni adaylarının şefkat-merhamet ölçeğinin alt boyutları olan merhamet, ben-merkezcilik ve şefkat düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek için, bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır.

Merhamet alt boyutu için T-testinin kullanılabilir olup olmadığını test etmek amacıyla, test varsayımlarına bakılmıştır. İlk olarak, normallik ile uç değerlerin mevcut olup olmadığı kontrol edilmiştir. Boxplot'lar incelenmiş, tespit edilen uç değerler analizden çıkarılmıştır. Kolmogorov-Smirnov test sonuçlarına göre, kadın ve erkek puanları normal dağılım göstermiştir ($p > .05$). Skewness ve Kurtosis değerlerinin uygun aralıkta olduğu görülmüştür. Histogram grafiği incelendiğinde, grubun normal bir şekilde dağıldığı gözlenmiştir. Dolayısıyla veri üzerinde herhangi bir değişiklik yapmadan, veri olduğu şekilde kullanılmıştır. Levene's Eşit Varyanslar Testi, anlamlı bir p değeri vermediği için, varyansların homojenliği söz konusudur. Dolayısıyla bağımsız örneklem t-testi sonuçları için, eşit varyans varsayımı yapılan seçenек göz önüne alınmıştır.

Tablo 3.Sınıf Öğretmeni Adaylarının Merhamet Düzeylerinin Cinsiyete Göre Sonuçları

		N	\bar{X}	Ss	Std. Hata	t	p
Adayların Merhamet Düzeyi	Kadın	273	22,59	2,37	0,144	2,488	0,013
	Erkek	51	21,66	2,84	0,398		

Tablo 3 incelendiğinde, yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, sınıf öğretmeni adaylarının merhamet düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. $t(322) = 2,49$, $p < .05$. Grup verileri incelendiğinde, kadın öğretmen adaylarının merhamet düzeyi ortalaması 22,59 ($n = 273$; $SS = 2,37$), erkek öğretmen adaylarının merhamet düzeyi ortalaması ise 21,66'tir ($n = 51$; $SS = 2,84$).

Ben-merkezcilik alt boyutu için T-testinin kullanılabilir olup olmadığını test etmek amacıyla, test varsayımlarına bakılmıştır. İlk olarak, normallik ile uç değerlerin mevcut olup olmadığı kontrol edilmiştir. Boxplot'lar incelenmiş, tespit edilen uç değerler analizden çıkarılmıştır. Kolmogorov-Smirnov test sonuçlarına göre, kadın ve erkek puanları normal dağılım göstermiştir ($p > .05$). Skewness ve Kurtosis değerlerinin uygun aralıkta olduğu görülmüştür. Histogram grafiği incelendiğinde, grubun normal bir şekilde dağıldığı gözlenmiştir. Dolayısıyla veri üzerinde herhangi bir değişiklik yapmadan, veri olduğu şekilde

kullanılmıştır. Levene's Eşit Varyanslar Testi, anlamlı bir p değeri verdiği için, varyansların heterojenliği söz konusudur. Dolayısı ile bağımsız örneklem t-testi sonuçları için, eşit varyans varsayımı yapılmayan seçenek göz önüne alınmıştır.

Tablo 4.Sınıf Öğretmeni Adaylarının Ben-Merkezcilik Düzeylerinin Cinsiyete Göre Sonuçları

		N	\bar{X}	Ss	Std. Hata	t	p
Adayların Ben-Merkezcilik Düzeyi	Kadın	273	22,57	2,37	0,144	1,172	0,246
	Erkek	51	21,95	3,68	0,515		

Tablo 4 incelendiğinde, yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, sınıf öğretmeni adaylarının ben-merkezcilik düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. $t(57.995) = 1,172$, $p > .05$. Grup verileri incelendiğinde, kadın öğretmen adaylarının ben-merkezcilik düzeyi ortalaması 22,57 ($n = 273$; $SS = 2,37$), erkek öğretmen adaylarının ben-merkezcilik düzeyi ortalaması ise 21,95'tir ($n = 51$; $SS = 3,68$).

Şefkat alt boyutu için T-testinin kullanılabilir olup olmadığını test etmek amacıyla, test varsayımlarına bakılmıştır. İlk olarak, normallik ile uç değerlerin mevcut olup olmadığı kontrol edilmiştir. Boxplot'lar incelenmiş, tespit edilen uç değerler analizden çıkarılmıştır. Kolmogorov-Smirnov test sonuçlarına göre, kadın ve erkek puanları normal dağılım göstermiştir ($p > .05$). Skewness ve Kurtosis değerlerinin uygun aralıkta olduğu görülmüştür. Histogram grafiği incelendiğinde, grubun normal bir şekilde dağıldığı gözlenmiştir. Dolayısı ile veri üzerinde herhangi bir değişiklik yapmadan, veri olduğu şekilde kullanılmıştır. Levene's Eşit Varyanslar Testi, anlamlı bir p değeri verdiği için, varyansların heterojenliği söz konusudur. Dolayısı ile bağımsız örneklem t-testi sonuçları için, eşit varyans varsayımı yapılmayan seçenek göz önüne alınmıştır.

Tablo 5. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Şefkat Düzeylerinin Cinsiyete Göre Sonuçları

		N	\bar{X}	Ss	Std. Hata	t	p
Adayların Şefkat Düzeyi	Kadın	273	19,02	2,74	0,165	0,694	0,49
	Erkek	51	18,66	3,49	0,489		

Tablo 5 incelendiğinde, yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, sınıf öğretmeni adaylarının şefkat düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. $t(61.971) = 0,694$, $p > .05$. Grup verileri incelendiğinde, kadın öğretmen adaylarının şefkat düzeyi ortalaması 19,02 ($n = 273$; $SS = 2,74$), erkek öğretmen adaylarının şefkat düzeyi ortalaması ise 18,66'dır ($n = 51$; $SS = 3,49$).

4.3. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sabır Düzeylerinin Cinsiyete Göre Analizi

Sınıf öğretmeni adaylarının sabır ölçeğinin alt boyutları olan kişilerarası sabır, uzun vadeli sabır ve kısa vadeli sabır düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek için, bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır.

Kişilerarası sabır alt boyutu için T-testinin kullanılabilir olup olmadığını test etmek amacıyla, test varsayımlarına bakılmıştır. İlk olarak, normallik ile uç değerlerin mevcut olup olmadığı kontrol edilmiştir. Boxplot'lar incelenmiş, tespit edilen uç değerler analizden çıkarılmıştır. Kolmogorov-Smirnov test sonuçlarına göre, kadın ve erkek puanları normal dağılım göstermiştir ($p > .05$). Skewness ve Kurtosis değerlerinin uygun aralıkta olduğu görülmüştür. Histogram grafiği incelendiğinde, grubun normal bir şekilde dağıldığı gözlenmiştir. Dolayısı ile veri üzerinde herhangi bir değişiklik yapmadan, veri olduğu şekilde kullanılmıştır. Levene's Eşit Varyanslar Testi, anlamlı bir p değeri vermediği için, varyansların homojenliği söz konusudur. Dolayısı ile bağımsız örneklem t-testi sonuçları için, eşit varyans varsayımı yapılan seçenek göz önüne alınmıştır.

Tablo 6. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kişilerarası Sabır Düzeylerinin Cinsiyete Göre Sonuçları

		N	\bar{X}	Ss	Std. Hata	t	p
Kişilerarası	Kadın	273	18,25	3,30	0,199	-2,552	0,01
Sabır	Erkek	51	19,55	3,47	0,486		

Tablo 6 incelendiğinde, yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, sınıf öğretmeni adaylarının kişilerarası sabır düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. $t(322) = -2.552$, $p < .05$. Grup verileri incelendiğinde, kadın öğretmen adaylarının kişilerarası sabır düzeyi ortalaması 18,25 ($n = 273$; $SS = 3,30$), erkek öğretmen adaylarının kişilerarası sabır düzeyi ortalaması ise 19,55'tir ($n = 51$; $SS = 3,47$).

Uzun vadeli sabır alt boyutu için T-testinin kullanılabilir olup olmadığını test etmek amacıyla, test varsayımlarına bakılmıştır. İlk olarak, normallik ile uç değerlerin mevcut olup olmadığı kontrol edilmiştir. Boxplot'lar incelenmiş, tespit edilen uç değerler analizden çıkarılmıştır. Kolmogorov-Smirnov test sonuçlarına göre, kadın ve erkek puanları normal dağılım göstermiştir ($p > .05$). Skewness ve Kurtosis değerlerinin uygun aralıkta olduğu görülmüştür. Histogram grafiği incelendiğinde, grubun normal bir şekilde dağıldığı gözlenmiştir. Dolayısıyla veri üzerinde herhangi bir değişiklik yapmadan, veri olduğu şekilde kullanılmıştır. Levene's Eşit Varyanslar Testi, anlamlı bir p değeri vermediği için, varyansların homojenliği söz konusudur. Dolayısıyla bağımsız örneklem t-testi sonuçları için, eşit varyans varsayımı yapılan seçenek göz önüne alınmıştır.

Tablo 7. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Uzun Vadeli Sabır Düzeylerinin Cinsiyete Göre Sonuçları

		N	\bar{X}	Ss	Std. Hata	t	p
Uzun Vadeli	Kadın	273	11,22	2,31	0,139	-1,485	0,14
Sabır	Erkek	51	11,75	2,35	0,329		

Tablo 7 incelendiğinde, yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, sınıf öğretmeni adaylarının uzun vadeli sabır düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. $t(322) = -1.485$, $p > .05$. Grup verileri incelendiğinde, kadın öğretmen adaylarının uzun vadeli sabır düzeyi ortalaması 11,22 ($n = 273$; $SS = 2,31$), erkek öğretmen adaylarının uzun vadeli sabır düzeyi ortalaması ise 11,75'tir ($n = 51$; $SS = 2,35$).

Kısa vadeli sabır alt boyutu için T-testinin kullanılabilir olup olmadığını test etmek amacıyla, test varsayımlarına bakılmıştır. İlk olarak, normallik ile uç değerlerin mevcut olup olmadığı kontrol edilmiştir. Boxplot'lar incelenmiş, tespit edilen uç değerler analizden çıkarılmıştır. Kolmogorov-Smirnov test sonuçlarına göre, kadın ve erkek puanları normal dağılım göstermiştir ($p > .05$). Skewness ve Kurtosis değerlerinin uygun aralıkta olduğu görülmüştür. Histogram grafiği incelendiğinde, grubun normal bir şekilde dağıldığı gözlenmiştir. Dolayısıyla veri üzerinde herhangi bir değişiklik yapmadan, veri olduğu şekilde kullanılmıştır. Levene's Eşit Varyanslar Testi, anlamlı bir p değeri vermediği için, varyansların homojenliği söz konusudur. Dolayısıyla bağımsız örneklem t-testi sonuçları için, eşit varyans varsayımı yapılan seçenek göz önüne alınmıştır.

Tablo 8. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kısa Vadeli Sabır Düzeylerinin Cinsiyete Göre Sonuçları

		N	\bar{X}	Ss	Std. Hata	t	p
Kısa Vadeli	Kadın	273	10,48	2,33	0,141	0,458	0,65
Sabır	Erkek	51	10,31	2,63	0,369		

Tablo 8 incelendiğinde, yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, sınıf öğretmeni adaylarının kısa vadeli sabır düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. $t(322) = 0.458$, $p > .05$. Grup verileri incelendiğinde, kadın öğretmen adaylarının kısa vadeli sabır düzeyi ortalaması 10,48 ($n = 273$; $SS = 2,33$), erkek öğretmen adaylarının kısa vadeli sabır düzeyi ortalaması ise 10,31'tir ($n = 51$; $SS = 2,63$).

4.4. Öğretmen Adaylarının Şefkat-Merhamet Düzeylerinin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Analizi

Sınıf öğretmeni adaylarının şefkat-merhamet ölçeğinin alt boyutları olan merhamet, ben-merkezcilik ve şefkat düzeylerinin, sınıf düzeyine göre değişip değişmediğini test etmek için tek yönlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analizde, sınıf düzeyi 4 gruba ayrılmıştır: 1. sınıf ($n = 62$), 2. sınıf ($n = 110$), 3. sınıf ($n = 73$) ve 4. sınıf ($n = 79$).

Merhamet alt boyutu için yapılan ANOVA testi için varsayımlar kontrol edilmiştir. Boxplot analizine göre, herhangi bir uç veri mevcut değildir. Histogram grafikleri incelendiğinde dağılımların normale yakın olduğu gözlenmektedir. Varyansların eşit olup olmadığını anlamak için Levene's istatistikleri incelenmiş, p değerleri istatistiksel olarak anlamlı olmadığı için ($p > .05$) varyansların homojenliği varsayımı karşılanmıştır.

Tablo 9. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Merhamet Düzeylerinin Sınıf Düzeyi Değişkenine

	N	\bar{X}	ss	Std. Hata	F	p
1. Sınıf	62	22,98	2,1	0,263	1,324	0,27
2. Sınıf	110	22,27	2,5	0,240		
3. Sınıf	73	22,25	2,7	0,318		
4. Sınıf	79	22,47	2,4	0,274		
Toplam	324	22,45	2,5	0,137		

Göre Analiz Sonuçları

Tablo 9 incelendiğinde, yapılan ANOVA testi, öğretmen adaylarının merhamet düzeyleri ile sınıf düzeyi değişkeni arasında anlamlı farklılıklar göstermediğini ortaya çıkarmıştır, $F(3, 320) = 1,32, p > .05$.

Ben-merkezcilik alt boyutu için yapılan ANOVA testi için varsayımlar kontrol edilmiştir. Boxplot analizine göre, herhangi bir uç veri mevcut değildir. Histogram grafikleri incelendiğinde dağılımların normale yakın olduğu gözlenmektedir. Varyansların eşit olup olmadığını anlamak için Levene's istatistikleri incelenmiş, p değerleri istatistiksel olarak anlamlı olduğu için ($p < .05$) varyansların homojenliği varsayımı karşılanmamıştır.

Tablo 10. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Ben-Merkezcilik Düzeylerinin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre

	N	\bar{X}	ss	Std. Hata	Welch	p
1. Sınıf	62	23,24	1,5	0,196	4,433	0,005
2. Sınıf	110	22,22	2,9	0,284		
3. Sınıf	73	22,37	2,7	0,314		
4. Sınıf	79	22,30	2,6	0,295		
Toplam	324	22,47	2,6	0,146		

Analiz Sonuçları

Tablo 10 incelendiğinde, yapılan ANOVA testi, öğretmen adaylarının ben-merkezcilik düzeyleri ile sınıf düzeyi değişkeni arasında anlamlı farklılıklar gösterdiğini ortaya çıkarmıştır, $Welch(3, 172.29) = 4,43, p < .05$.

Tablo 11. Games-Howell Post-Hoc Analizi

Sınıf(I)	Sınıf(J)	I-J	Std. Hata	p
1	2	1,0237	0,3455	,018
	3	0,8720	0,3709	,092
	4	0,9381	0,3547	,045
2	1	-1,0237	0,3455	,018
	3	-0,1516	0,4243	,984
	4	-0,0856	0,4103	,997
3	1	-0,8720	0,3709	,092
	2	0,1516	0,4243	,984
	4	0,0660	0,4319	,999
4	1	-0,9381	0,3547	,045
	2	0,0856	0,4103	,997
	3	0,0660	0,4319	,999

Tablo 11 incelendiğinde, uygulanan Games-Howell post-hoc analizi, 1. sınıflar ile 2. sınıflar ve 4. Sınıflar arasında anlamlı bir fark olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Şefkat alt boyutu için yapılan ANOVA testi için varsayımlar kontrol edilmiştir. Boxplot analizine göre, herhangi bir uç veri mevcut değildir. Histogram grafikleri incelendiğinde dağılımların normale yakın olduğu gözlenmektedir. Varyansların eşit olup olmadığını anlamak için Levene's istatistikleri incelenmiş, p değerleri istatistiksel olarak anlamlı olmadığı için ($p > .05$) varyansların homojenliği varsayımı karşılanmıştır.

Tablo 12. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Şefkat Düzeylerinin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre

	N	\bar{X}	ss	Std. Hata	F	p
1. Sınıf	62	18,61	2,7	0,345	2,873	0,03
2. Sınıf	110	18,82	2,6	0,253		
3. Sınıf	73	18,63	3,1	0,359		
4. Sınıf	79	19,77	2,9	0,334		
Toplam	324	18,97	2,9	0,159		

Analiz Sonuçları

Tablo 12 incelendiğinde, yapılan ANOVA testi, öğretmen adaylarının şefkat düzeyleri ile sınıf düzeyi değişkeni arasında anlamlı farklılıklar gösterdiğini ortaya çıkarmıştır, $F(3, 320) = 2,87, p < .05$.

Tablo 13. LSD Post-Hoc Analizi

Sınıf(I)	Sınıf(J)	I-J	Std. Hata	p
1	2	-0,2052	0,4516	,65
	3	-0,0172	0,4911	,97
	4	-1,1592	0,4825	,02
2	1	0,2052	0,4516	,65
	3	0,1880	0,4293	,66
	4	-0,9539	0,4194	,02
3	1	-0,1723	0,4911	,97
	2	-0,1884	0,4293	,66
	4	-1,1420	0,4616	,01
4	1	1,1592	0,4825	,02
	2	0,9539	0,4194	,02
	3	1,1420	0,4616	,01

Tablo 13 incelendiğinde Uygulanan LSD post-hoc analizi 4. Sınıflar ile 1. Sınıflar, 2. Sınıflar ve 3. sınıflar arasında anlamlı bir fark olduğunu ortaya çıkarmıştır.

4.5. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sabır Düzeylerinin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre

Analizi

Öğretmen adaylarının sabır düzeyinin alt boyutları olan kişilerarası sabır, uzun vadeli sabır ve kısa vadeli sabır düzeyinin sınıfa göre değişip değişmediğini test etmek için tek yönlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analizde, sınıf düzeyi 4 gruba ayrılmıştır: 1. sınıf ($n = 62$), 2. sınıf ($n = 110$), 3. sınıf ($n = 73$) ve 4. sınıf ($n = 79$).

Kişilerarası sabır alt boyutu için yapılan ANOVA testi için varsayımlar kontrol edilmiştir. Boxplot analizine göre, herhangi bir uç veri mevcut değildir. Histogram grafikleri incelendiğinde dağılımların normale yakın olduğu gözlenmektedir. Varyansların eşit olup olmadığını anlamak için Levene's istatistikleri incelenmiş, p değerleri istatistiksel olarak anlamlı olmadığı için ($p > .05$) varyansların homojenliği varsayımı karşılanmıştır.

Tablo 14. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kişilerarası Sabır Düzeylerinin Sınıf Düzeyi

	N	\bar{X}	ss	Std. Hata	F	p
1. Sınıf	62	18,71	3,3	0,421	2,343	0,96
2. Sınıf	110	17,96	3,3	0,317		
3. Sınıf	73	18,19	3,4	0,396		
4. Sınıf	79	19,18	3,3	0,374		
Toplam	324	18,45	3,4	0,187		

Değişkenine Göre Analiz Sonuçları

Tablo 14 incelendiğinde, yapılan ANOVA testi, öğretmen adaylarının kişilerarası sabır düzeyleri ile sınıf düzeyi değişkeni arasında anlamlı farklılıklar göstermediğini ortaya çıkarmıştır, $F(3, 320) = 2.343$, $p > .05$.

Uzun vadeli sabır alt boyutu için yapılan ANOVA testi için varsayımlar kontrol edilmiştir. Boxplot analizine göre, herhangi bir uç veri mevcut değildir. Histogram grafikleri incelendiğinde dağılımların normale yakın olduğu gözlenmektedir. Varyansların eşit olup olmadığını anlamak için Levene's istatistikleri incelenmiş, p değerleri istatistiksel olarak anlamlı olmadığı için ($p > .05$) varyansların homojenliği varsayımı karşılanmıştır.

Tablo 15. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Uzun Vadeli Sabır Düzeylerinin Sınıf Düzeyi

	N	\bar{X}	ss	Std. Hata	F	p
1. Sınıf	62	11,37	2,2	0,285	1,077	0,79
2. Sınıf	110	11,15	2,4	0,226		
3. Sınıf	73	11,07	2,4	0,284		
4. Sınıf	79	11,67	2,2	0,249		
Toplam	324	11,30	2,3	0,129		

Değişkenine Göre Analiz Sonuçları

Tablo 15 incelendiğinde, yapılan ANOVA testi, öğretmen adaylarının uzun vadeli sabır düzeyleri ile sınıf düzeyi değişkeni arasında anlamlı farklılıklar göstermediğini ortaya çıkarmıştır, $F(3, 320) = 1.077, p > .05$.

Kısa vadeli sabır alt boyutu için yapılan ANOVA testi için varsayımlar kontrol edilmiştir. Boxplot analizine göre, herhangi bir uç veri mevcut değildir. Histogram grafikleri incelendiğinde dağılımların normale yakın olduğu gözlenmektedir. Varyansların eşit olup olmadığını anlamak için Levene's istatistikleri incelenmiş, p değerleri istatistiksel olarak anlamlı olmadığı için ($p > .05$) varyansların homojenliği varsayımı karşılanmıştır.

Tablo 16. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kısa Vadeli Sabır Düzeylerinin Sınıf Düzeyi

	N	\bar{X}	ss	Std. Hata	F	p
1. Sınıf	62	10,61	2,5	0,312	0,201	0,89
2. Sınıf	110	10,44	2,3	0,224		
3. Sınıf	73	10,30	2,3	0,271		
4. Sınıf	79	10,49	2,4	0,274		
Toplam	324	10,45	2,4	0,131		

Değişkenine Göre Analiz Sonuçları

Tablo 16 incelendiğinde, yapılan ANOVA testi, öğretmen adaylarının kısa vadeli sabır düzeyleri ile sınıf düzeyi değişkeni arasında anlamlı farklılıklar göstermediğini ortaya çıkarmıştır, $F(3, 320) = 0.201, p > .05$.

4.6. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Mesleki Tutumlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Analizi

Öğretmen adaylarının mesleki tutumlarının, sınıf düzeyine göre değişip değişmediğini test etmek için tek yönlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analizde, sınıf düzeyi 4 gruba ayrılmıştır: 1. sınıf ($n = 62$), 2. sınıf ($n = 110$), 3. sınıf ($n = 73$) ve 4. sınıf ($n = 79$). Boxplot

analizine göre, herhangi bir uç veri mevcut değildir. Histogram grafikleri incelendiğinde dağılımların normale yakın olduğu gözlenmektedir. Varyansların eşit olup olmadığını anlamak için Levene's istatistikleri incelenmiş, p değerleri istatistiksel olarak anlamlı olduğu için ($p < .05$) varyansların homojenliği varsayımı karşılanmamıştır.

Tablo 17. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Mesleki Tutumlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine

	N	\bar{X}	ss	Std. Hata	Welch	p
1. Sınıf	62	103,63	50,3	6,389	2,77	0,04
2. Sınıf	110	124,28	41,6	3,968		
3. Sınıf	73	119,91	38,6	4,524		
4. Sınıf	79	124,07	44,8	5,041		
Toplam	324	119,29	44,1	2,448		

Göre Analiz Sonuçları

Tablo 17 incelendiğinde, yapılan ANOVA testi, öğretmen adaylarının mesleki tutumları ile sınıf düzeyi değişkeni arasında anlamlı farklılıklar gösterdiğini ortaya çıkarmıştır, Welch (3, 161,85) = 2,77, $p < .05$.

Tablo 18. Games-Howell Post-hoc Analizi

Sınıf(I)	Sınıf(J)	I-J	Std. Hata	p
1	2	-20,652	7,52207	,035
	3	-16,288	7,82948	,166
	4	-20,446	8,13944	,063
2	1	20,652	7,52207	,035
	3	4,364	6,01835	,887
	4	,2058	6,41640	1,000
3	1	16,288	7,82948	,166
	2	-4,364	6,01835	,887
	4	-4,158	6,77417	,928
4	1	20,446	8,13944	,063
	2	-,2058	6,41640	1,000
	3	4,158	6,77417	,928

Tablo 18 incelendiğinde uygulanan Games-Howell post-hoc analizi, 1. sınıflar ile 2. sınıflar arasında anlamlı bir fark olduğunu ortaya çıkarmıştır.

4.7. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sabır, Şefkat-Merhamet ve Mesleki Tutum

Puanlarının Karşılaştırılması

Öğretmen adaylarının sabır, şefkat-merhamet ve mesleki tutum değişkenleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını test etmek amacıyla, Pearson Korelasyon Katsayısı varsayımları kontrol edilmiştir. Veriler normal dağılım göstermiş ve değişkenler arasındaki ilişki doğrusal kabul edilmiştir. Aralarındaki ilişkinin test edileceği değişkenler normal dağıldığı ve sürekli olduğu için Pearson Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır.

Tablo 19. Pearson Korelasyon Katsayısı Test Sonuçları

		Kısa Vadeli Sabır	Uzun Vadeli Sabır	Kişilerarası Sabır	Şefkat	Ben-Merkezcilik	Merhamet	Mesleki Tutum
Kısa Vadeli Sabır	r	1	,47	,47	,35	,16	,14	-,03
	p		,000	,000	,000	,003	,014	,594
	N	324	324	324	324	324	324	324
Uzun Vadeli Sabır	r	,47	1	,59	,40	,18	,13	,03
	p	,000		,000	,000	,055	,019	,601
	N	324	324	324	324	324	324	324
Kişilerarası Sabır	r	,47	,59	1	,52	,24	,23	,07
	p	,000	,000		,000	,000	,000	,223
	N	324	324	324	324	324	324	324
Şefkat	r	,35	,40	,52	1	,40	,36	,16
	p	,000	,000	,000		,000	,000	,005
	N	324	324	324	324	324	324	324
Ben-Merkezcilik	r	,16	,18	,24	,40	1	,32	,03
	p	,003	,055	,000	,543		,000	,539
	N	324	324	324	324	324	324	324
Merhamet	r	,14	,13	,23	,36	,32	1	,06
	p	,014	,019	,000	,000	,000		,272
	N	324	324	324	324	324	324	324
Mesleki Tutum	r	-,03	,03	,07	,16	,03	,06	1
	p	,594	,601	,223	,005	,539	,272	
	N	324	324	324	324	324	324	324

Tablo 19 incelendiğinde, yapılan Pearson Korelasyon Katsayısı analizi sonucunda öğretmen adaylarının, sabır ölçeğinin alt boyutlarından olan kısa vadeli sabır düzeyleri ile uzun vadeli sabır ($r = 0,47$; $p < .05$), kişilerarası sabır ($r = 0,47$; $p < .05$) ve şefkat düzeyleri ($r = 0,35$; $p < .05$) arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki; ben-merkezcilik ($r =$

0,16; $p < .05$) ve merhamet ($r = 0,14$; $p < .05$) düzeyleri ile arasında ise pozitif yönde düşük düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür. Uzun vadeli sabır düzeyinin, kısa vadeli sabır düzeyi ile arasındaki ilişkiye ek olarak kişilerarası sabır ($r = 0,59$; $p < .05$) ile pozitif yönde güçlü düzeyde bir ilişki, şefkat ($r = 0,40$; $p < .05$) ile arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki, son olarak da merhamet ($r = 0,13$; $p < .05$) ile arasında pozitif yönde düşük düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür. Sabır ölçeğinin son alt boyutu olan kişiler arası sabır düzeyinin kısa ve uzun vadeli sabır düzeyi ile olan ilişkileri haricinde; şefkat ($r = 0,52$; $p < .05$) ile pozitif yönde güçlü düzeyde, ben merkezilik ($r = 0,24$; $p < .05$) ve merhamet ($r = 0,23$; $p < .05$) ile pozitif yönde düşük düzeyde ilişki gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Şefkat-merhamet ölçeğinin alt boyutlarından şefkat düzeyinin sabır düzeyinin alt boyutları ile arasındaki ilişkilerin yanı sıra, ben-merkezcilik ($r = 0,40$; $p < .05$) ve merhamet ($r = 0,36$; $p < .05$) ile arasında pozitif yönde orta düzeyde, mesleki tutum ($r = 0,16$; $p < .05$) ile pozitif yönde düşük düzeyde ilişki gözlenmiştir. Ben-merkezcilik düzeyi ise diğer değişkenlere ek olarak merhamet ($r = 0,32$; $p < .05$) ile pozitif yönde güçlü düzeyde ilişki göstermiştir.

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulguları çerçevesinde tartışma, sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Tartışma

Sınıf öğretmeni adaylarının mesleki tutum düzeylerine ait puan ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmama durumuna ilişkin yorum ve tartışma

Çalışmada sınıf öğretmeni adaylarının mesleki tutum düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre incelenmesi sonucunda anlamlı düzeyde bir farklılaşma görülmemiştir.

Açışlı ve Kolomuç, (2012); Aslim, (2013); Bulut, (2009); Bulut ve Doğar, (2006); Çapa ve Çil, (2000); Ergen, (2014); Hacıömeroğlu ve Taşkın, (2010); Kılıç ve Bektaş, (2008); Uyanık (2017) tarafından yapılan çalışmalar sonucunda sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları arasında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Bu bulgu araştırmadan elde ettiğimiz bulgu ile paralellik göstermektedir. Bu durumun sebebi olarak çalışma grubunda yer alan erkek ve kadın öğretmen adayı dağılımının farklı olmasından kaynaklanmış olabilir.

İlter ve Köksalan (2011) tarafından yapılmış olan çalışma sonucunda sınıf öğretmeni adaylarının mesleki tutum düzeyleri ile cinsiyet değişkeni arasında kadın öğretmen adayları lehine anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç öğretmen adayları üzerindeki yapılan başka çalışmalar tarafından da desteklenmektedir (Altunkeser ve Ünal, 2015; İşeri, Kahraman ve Karaman, 2019; Saracaloğlu ve Dursun, 2011; Uğurlu ve Polat, 2011; Üredi ve Üredi, 2005; Şenel, 2004 ve Pehlivan, 2008). Kadınların yaşam biçiminin öğretmenlik mesleğine uygun olması, bu mesleğinin bir kadın mesleği olarak görülmesi, ikili öğretim yapan okullarda kadınların günün yarısını evde geçirmeleri ve ebeveyn rollerinin olması kadınların lehine mesleki tutumlarında anlamlı bir farklılığa neden olduğu ifade edilebilir (İlter ve Köksalan, 2011).

Sınıf öğretmeni adaylarının şefkat-merhamet düzeylerine ait puan ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumuna ilişkin yorum ve tartışma

Çalışmada sınıf öğretmeni adaylarının şefkat-merhamet ölçeği alt boyutları puanlarının cinsiyet değişkenine göre incelenmesi sonucunda merhamet alt boyutunda anlamlı düzeyde bir farklılaşma görülmüştür.

Alanyazın incelendiğinde Gülaçtı ve Çiftci, (2018). Yaptıkları çalışmada öğretmen adaylarının cinsiyet ile merhameti oluşturan alt boyutlardan sevecenlik, paylaşımların bilincinde olma, bilinçli farkındalıklar arasında anlamlı fark bulunmuştur. Elde edilen bu sonuç çalışmadan elde edilen sonuçla paralellik gösterirken Şahin ve Özçelik, (2023) tarafından yapılan araştırmadan elde edilen sonuçta ise merhamet ölçeklerinden alınan puanlarda cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Çalışmada sınıf öğretmeni adaylarının şefkat-merhamet ölçeği şefkat ve ben-merkezci alt boyutları puanlarının cinsiyet değişkenine göre incelenmesi sonucunda kadınlar ve erkekler arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bulgan (2021) yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerinin öz şefkat düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı olarak değişmediği tespit edilmiştir. Yine Talaslıoğlu ve Keskin (2023) ve Dilmaç ve ark., (2009) yaptıkları çalışmada cinsiyetin öz şefkat algısında anlamlı bir farka yol açmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Elde edilen bu sonuçlar çalışmadan elde edilen sonuçla paralellik gösterirken Uyanık (2023) ise yaptığı çalışmasında öğretmenlerin öz şefkat düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Kapıkıran (2009) ise üniversite öğrencilerinin ben-merkezci eğilimlerini incelediği çalışmasında erkek öğrencilerin daha ben-merkezci olduğu sonucuna ulaşmıştır. Elde edilen bu sonuç çalışmadan elde edilen sonuçla farklılık göstermektedir. Farklı sonuçlara ulaşılması çalışmalardaki örneklem sayılarının birbirinden farklı olması ve bu çalışmada yer alan örneklem grubunun sınıf öğretmeni diğerlerinin ise öğretmen ya da farklı bölümlerde okuyan üniversite öğrencilerinin olması neden olmuş olabilir.

Sınıf öğretmeni adaylarının sabır düzeylerine ait puan ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumuna ilişkin yorum ve tartışma

Çalışmada sınıf öğretmeni adaylarının sabır ölçeği alt boyutları puanlarının cinsiyet değişkenine göre incelenmesi sonucunda kişilerarası sabır alt boyutunda erkekler lehine anlamlı düzeyde bir farklılaşma görülmüştür.

Kişiler arası sabır bireyin sosyal çevresiyle kurduğu ilişkide, başkalarına gösterdiği sabır olarak ifade edilebilir (Mehrabian, 1999). Meriç ve Erdem (2023) tarafından yapılan çalışma sonucunda erkek öğretmenlerin genel sabır düzeylerinin kadın öğretmenlerden daha

yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulgu çalışmadan elde edilen bulgu ile paralellik göstermektedir. Bu durumun sebebi olarak kadın öğretmenlerin genel sabır ve öğretim boyutundaki sabır düzeylerinin erkekler öğretmenlere göre daha düşük çıkması, kadınların okul dışı zamanlarda gerek ev işleri gerekse de çocuklarıyla ilgili görevlerde daha fazla sorumluluk almalarının ve aile bireylerine bakım görevinin çoğunlukla kadınlardan beklenmesi gibi faktörler ifade edilebilir (Meriç ve Erdem, 2023).

Karslı (2020) ve Özdal (2020) tarafından yapılan çalışmalarda ise üniversite öğrencilerinin sabır düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılaşma bulunmamıştır. Dahası ilgili alanyazın incelendiğinde kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha sabırlı bulunduğu çalışmalar da yer almaktadır (Eliüşük, 2014). Bu çalışmalar arasında ayrı sonuçların bulunmasında çalışmaların çeşitli bölgelerde yürütülmüş olması, çalışma grubunun sosyo-kültürel farklılıklara sahip olması, öğrencilerin yaşları ve okumakta oldukları bölümlerin farklı olmasının etkisi olduğu düşünülmektedir (Eliüşük, 2014).

Sınıf öğretmeni adaylarının şefkat-merhamet düzeylerine ait puan ortalamalarının sınıf düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumuna ilişkin yorum ve tartışma

Çalışmada sınıf öğretmeni adaylarının şefkat-merhamet ölçeği alt boyutları puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre incelenmesi sonucunda ben-merkezcilik ve şefkat alt boyutlarında anlamlı düzeyde bir farklılaşma görülmüştür.

Hacıkeleşoğlu ve Kartopu'nun (2017) araştırmaları sonucunda yaş ile merhamet düzeyinde bir artış arasında doğru orantı olduğu tespit edilmiştir. Yaş ilerledikçe merhamet düzeyinde de artış olduğu görülmüştür.

Ayrıca üniversite öğrencileri ile yapılan araştırmada 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin öz şefkatinin 1. sınıfa devam eden öğrencilerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Özyeşil, 2011).

Yapılan diğer araştırmalarda ise 3. sınıfta öğrenimine devam eden öğrencilerin öz şefkat puanlarının, 1. sınıfta öğrenimine devam eden öğrencilerin puanlarından yüksek olduğunu ifade edilmiştir (Dilmaç, Deniz ve Deniz, 2009; Yılmaz, 2009).

Bir başka çalışma da ise 18 yaşındakilerin öz-merhamet düzeylerinin 15, 16 ve 17 yaşındakilerin öz-merhamet düzeylerinden yüksek olduğu saptanmıştır (Nas, 2022). Bu

sonuçlar araştırmadan elde edilen sonuçlar ile paralellik gösterirken, Saeighi Mameghani, Taşan ve Saylan (2020) yaptıkları çalışmada öz-şefkat düzeyleri ise ele alınan değişkenlere göre farklılık göstermemektedir.

Sınıf ğretmeni adaylarının sabır düzeylerine ait puan ortalamalarının sınıf düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmama durumuna ilişkin yorum ve tartışma

Çalışmada sınıf ğretmeni adaylarının sabır düzeylerinin sınıf düzeyi değişkenine göre incelenmesi sonucunda anlamlı düzeyde bir farklılaşma görülmemiştir.

zdal (2020) tarafından sağlık bilimleri fakültesi ğrencilerinin sabır düzeylerinin sınıf düzeyine göre incelendiği çalışmada anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Akyol (2019) da yapmış olduğu çalışmasında ön lisans ğrencilerinin sabır düzeyleri ile sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık elde etmediğini belirtmiştir. Bu sonuçlar çalışmadan elde edilen sonuç ile paralellik göstermektedir.

Ercan Gl ve elikz (2018) tarafından yapılan üniversite ğrencilerinin sabır düzeylerini inceledikleri çalışmaları sonucunda ise 2. sınıfta okuyan öğrencilerin sabır puanları ile 3. sınıfta okuyan öğrencilerin sabır puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur.

Sınıf ğretmeni adaylarının mesleki tutum düzeylerine ait puan ortalamalarının sınıf düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumuna ilişkin yorum ve tartışma

Çalışmada sınıf ğretmeni adaylarının mesleki tutum düzeylerinin sınıf düzeyi değişkenine göre incelenmesi sonucunda 1. ve 2. sınıflar lehine anlamlı düzeyde bir farklılaşma görülmüştür.

Aslan ve Köksal Akyol (2006) tarafından yapılan çalışma sonucunda ğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı saptanmıştır. Bu sonuç ilgili alanyazın incelendiğinde yapılan başka çalışmalar tarafından da desteklenmektedir (Açışlı ve Kolomuç, 2012; Baykara Pehlivan, 2008; Karatekin, Merey ve Keçe, 2015; Pehlivan, 2008; şen, 2006).

apa ve il'in (2000) tarafından yapılan çalışmada ise 2. ve 3. sınıf ğretmeni adayları arasında 3. sınıflar lehine anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Lisans eğitimine yeni başlayan ğretmen adaylarının daha olumlu tutumlara sahip olması mesleki heyecanlarının

fazla olması ve mesleğe başlayacaklarını günü sabırsızlıkla beklemleri ile; 4. sınıf düzeyindeki katılımcıların tutumlarının düşmesi ise KPSS'den yüksek puan alamama ve dolayısıyla öğretmen olarak atanamama kaygısı ile açıklanabilir (Karatekin, Merey ve Keçe, 2015).

Sınıf öğretmeni adaylarının sabır, şefkat-merhamet düzeyleri ile mesleki tutum düzeylerine ait puanlar arasında anlamlı bir ilişki olma durumuna ilişkin yorum ve tartışma

Sınıf öğretmeni adaylarının, sabır ölçeğinin alt boyutları olan kısa vadeli sabır, uzun vadeli sabır, kişilerarası sabır puanları ile şefkat-merhamet ölçeğine ait şefkat alt boyutu puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişkiye; ben-merkezcilik ve merhamet alt boyutu puanları arasında ise pozitif yönde düşük düzeyde bir ilişkiye rastlanmıştır. Uzun vadeli sabır, kısa vadeli sabır alt boyutları puanları ile arasındaki ilişkiye ek olarak kişilerarası sabır alt boyutu puanları ile pozitif yönde güçlü düzeyde bir ilişki, şefkat alt boyutu puanları ile arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki, son olarak da merhamet alt boyutu puanları ile arasında pozitif yönde düşük düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür. Sabır ölçeğinin son alt boyutu olan kişilerarası sabır puanlarının kısa ve uzun vadeli sabır alt boyutları puanları ile olan ilişkileri haricinde; şefkat alt boyutu ile pozitif yönde güçlü düzeyde, ben merkezlik ve merhamet alt boyutları puanları ile pozitif yönde düşük düzeyde ilişki gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Şefkat-merhamet ölçeğinin alt boyutlarından şefkat alt boyutunun puanının sabır ölçeğinin alt boyutları ile arasındaki ilişkilerin yanı sıra, ben-merkezcilik ve merhamet alt boyutları puanları ile arasında pozitif yönde orta düzeyde, mesleki tutum ile pozitif yönde düşük düzeyde ilişki gözlenmiştir. Ben-merkezcilik alt boyutu puanları ise diğer değişkenlere ek olarak merhamet alt boyutu puanları ile pozitif yönde güçlü düzeyde ilişki göstermiştir.

Yapılan analizler sonucunda sınıf öğretmeni adaylarının sabır düzeyleri ile şefkat-merhamet düzeyleri arasında pozitif yönde bir ilişki bulunması öğretmen adaylarının sabır düzeyleri arttıkça şefkat-merhamet düzeylerinin de arttığı anlamına geldiği söylenebilir.

Sınıf öğretmenlerinin sabır düzeyleri azaldıkça öğretmenlik mesleki tutumları arasında negatif yönde sabır düzeyleri arttıkça ilişki düzeyinin arttığı söylenebilir.

5.2. Sonuç

Yapılan bu çalışmada elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir;

- Sınıf öğretmeni adaylarının mesleki tutum düzeylerine ait puan ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Sınıf öğretmeni adaylarının şefkat-merhamet düzeylerine ait puan ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Sınıf öğretmeni adaylarının sabır düzeylerine ait puan ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Sınıf öğretmeni adaylarının şefkat-merhamet düzeylerine ait puan ortalamalarının sınıf düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Sınıf öğretmeni adaylarının sabır düzeylerine ait puan ortalamalarının sınıf düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Sınıf öğretmeni adaylarının mesleki tutum düzeylerine ait puan ortalamalarının sınıf düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Sınıf öğretmeni adaylarının sabır, şefkat-merhamet düzeyleri ile mesleki tutum düzeylerine ait puanlar arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

5.3.Öneriler

Öğretmen adaylarına lisans eğitimleri sürecinde, sabrın öğretmenlik mesleğindeki önemine ve mesleklerinde sabırlı olmaları gerektiğine yönelik eğitimler verilebilir.

Öğretmen adaylarının sabır, şefkat-merhamet ve mesleki tutum düzeylerini ölçmek için nitel veya karma araştırmalar yapılabilir.

Öğretmen adaylarına şefkat-merhamet duygularını paylaşılacağı ve geliştirebileceği faaliyetler düzenlenebilir.

Erkek öğretmen adaylarının mesleki tutum düzeylerini artırmaya yönelik eğitimler ve sosyal çalışmalar düzenlenebilir.

Bu araştırma, daha büyük çalışma grubunun yer aldığı farklı değişkenler açısından incelenebilir.

KAYNAKLAR

- Açışlı, S. & Kolomuç, A. (2012). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), 266-271.
- Aghababaei N. & Tabik MT. (2015). Patience and mental health in Iranian students. *Iranian journal of psychiatry and behavioral sciences*, 9(3), 1- 4. doi: 10.17795 / jobs-1252
- Akdeniz, S. & Deniz, M. E. (2016). Merhamet ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *The Journal of Happiness and Well-Being*, 4(1), 50-61.
- Akın, A. (2010). Self-compassion and loneliness. *International Online Journal of Educational Sciences*, 2, 702-718.
- Akın, Ü., Akın, A. & Abacı, R. (2007). Öz-duyarlılık ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 1-10.
- Akyol, B. (2019). *Engelli bakımı ön lisans öğrencilerinin sabır düzeyleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi], Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Altunkeser, F., & Ünal, E. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenler açısından yordanması. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 1-15.
- Aslan, A. G. D., & Akyol, A. K. (2006). Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygılarının incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 51-60.
- Aslim, S. T. (2013). İlköğretim Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 65-81.
- Ay, V. (2013). Nietzsche’de ‘merhamet’ kavramının yeniden değerlendirilmesi. *Beytülhikme An International Journal of Philosophy*, 3(1), 199-215.
- Aydın, M. Z. (2011). *Aile ve çocuk eğitiminde öncelikli ilkeler*. Çocuk ve Çocukluk Deneme Kitabı, 256-264. Çocuk Vakfı Yayınları.
- Baş, S. (2012). Bir merhamet şairi olarak Mehmet Akif. *Turkish Studies – International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(2), 193-217.
- Başar, H. (2001). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Baykara Pehlivan, K. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının sosyo-kültürel özellikleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2). <https://doi.org/10.17860/efd.30656>
- Blount, S. & Janicik, G. A. (2000). *What makes us patient? The role of emotion in sociotemporal evaluation* [Unpublished manuscript] University of Chicago.
- Bozdaş, Ş. (2013). *Öğretmenlerin mesleklerine adanmışlık düzeyleri ile değerler eğitimi uygulama düzeyleri arasındaki ilişki* [Yüksek lisans tezi], Hacettepe Üniversitesi.
- Bulut, H. & Doğar, Ç. (2006). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutumlarının İncelenmesi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 13-27.
- Bulut, İ. (2009). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*. 14, 13-24.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö, E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (22. baskı). Pegem Akademi Yayınları.

- Büyükaşahin, Y. & Şahin, A. E. (2017). Öğretmenlerin gözünden eğitimde kalite sorunsalı. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(3), 1134-1152. <https://doi.org/10.14686/buefad.290859>
- Chang J., Fresco J. & Green B. (2014). The development and validation of the compassion of others' lives scale. *International Journal of Humanities and Social Sciences*, 4(5), 33-42.
- Cho, H., Noh, S., Park, S., Ryu, S., Misan, V. & Lee, J. S. (2018). The development and validation of the lovingkindness-compassion scale. *Personality and Individual Differences*, 124, 141-144. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.12.019>
- Coffey, A., Saab, M. M., Landers, M., Cornally, N., Hegarty, J., Drennan, J., Lunn, C. & Savage, E. (2019). The impact of compassionate care education on nurses: a mixed-method systematic review. *Journal of Advanced Nursing*, 0, 1-12. <https://doi.org/10.1111/jan.14088>
- Comer, D. R. & Sekerka, L. E. (2014). Taking time for patience in organizations. *Journal of Management Development*, 33(1), 6-23.
- Condon, P. & Feldman Barrett, L. (2013). Conceptualizing and experiencing compassion. *Emotion*, 13(5), 817-821.
- Cooper, R. & Frearson, J. (2017). Adapting compassion focused therapy for an adult with a learning disability – a case study. *Br J Learn Disabil*, 45, 142-150.
- Coşkun, H., Kavaklı, O., Babayiğit, M. & Chang, J. (2017). The psychometric evaluation of the Turkish version of the compassion of others' lives scale (The COOL). *International Journal of Caring Sciences*, 10(2), 637-646.
- Çapa, Y & Çil, N. (2000). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 69 – 73.
- Çapri, B. & Çelikkaleli, Ö. (2008). Öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutum ve mesleki yeterlilik inançlarının cinsiyet, program ve fakültelerine göre incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(15), 33-53.
- Danacı, G. (2016). *Martha C. Nussbaum'un merhamet anlayışı ve eleştirisi* [Yüksek Lisans Tezi] İzmir Katip Çelebi Üniversitesi.
- Deane-Drummond, C. (2017). Empathy and the evolution of compassion: from deep history to infused virtue. *Zygon*, 52(1), 258-279.
- Demirtaş-Madran H. (2012). Cinsiyet, cinsiyet rolü yönelimi ve düşünme ihtiyacı. *Türk Psikoloji Yazıları*, 15(29), 1-10.
- Deniz, M. E., Kesici, Ş. & Sümer, A. S. (2008). The validity and reliability of the Turkish version of the Self-Compassion Scale. *Social Behavior and Personality*, 36(9), 1151-1160.
- Derman, A. (2007). *Kimya öğretmeni adaylarının öz yeterlik algıları ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Selçuk Üniversitesi
- Dilmaç, B., Deniz, M., Deniz, M. E. (2009). Üniversite öğrencilerinin öz-anlayışları ile değer tercihlerinin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(18), 9-24.
- Doğan M. & Gülmez Ç. (2014). Sabır ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 42, 263-279.
- Doğan M. (2017) Karakter gücü olarak sabır ve psikolojik iyi oluş ilişkisi, *The Journal of Happiness & WellBeing*, 5(1), 134-153.
- Doğan, S. (2013) *Sınıf öğretmenlerinin öz yeterlik algısı ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi* [Yüksek lisans tezi], Erzincan Üniversitesi.
- Doğan, S., Uğurlu, C. T. & Çetinkaya, M. (2013). Öğretmenlerin değerler eğitimi üzerine görüşleri (nitel bir çalışma). VI. *Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu*. Sakarya Üniversitesi.

- Doğanay, A. (2006). *Değerler eğitimi*. C. Öztürk (Ed.), Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi (s. 255-286). Pegem Yayıncılık.
- Duman, S. N. & Taş, İ. D. (2021). Eğitim fakülteli olmak (Kırıkkale Üniversitesi örneği). *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi*, 5(1), 112-130. <https://doi.org/10.32960/uead.898199>
- Eldor, L. (2018). Public service sector: the compassionate workplace – the effect of compassion and stress on employee engagement, burnout, and performance. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 28(1), 86-103.
- Eliüşük Bülbül A. & Arslan C. (2017) Investigation of patience tendency levels in terms of self-determination, self-compassion and personality features, *Universal Journal of Educational Research*, 5(9), 1632-1645, Doi: 10.13189/ujer.2017.050921.
- Eliüşük, A. (2014). *Sabır eğiliminin öz-belirleme öz-anlayış ve kişilik özellikleri açısından incelenmesi* [Doktora Tezi], Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Eren, E. (2000). *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*. İstanbul. Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Ergen, Y. (2014). Sınıf öğretmenliği 4. Sınıf öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi (Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi örneği). *Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 62-74.
- Ersoy, A. (2010). İlköğretimde değer kazanımlarının incelenmesinde karikatür kullanımı: Dayanışma değeri örneği. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2), 79-103.
- Ertürk, S. (1972). *Eğitimde program geliştirme*. Hacettepe Üniversitesi Basımevi.
- Frankel, J. R., & Wallen, N. E. (2009). Single-subject research. How to design and evaluate research in education, 298-311.
- Ghorbani, R., & Khorraie, F. (2019). Relationship between big five personality traits and virtue of wisdom: the mediating role of patience. *Health, Spirituality and Medical Ethics*, 6(1), 11-17. doi: 10.29252 / jhsme.6.1.11
- Gilbert, P. (2009). *The compassionate mind: A new approach to life's challenges*. London, UK: Constable & Robinson.
- Gilbert, P., & Procter, S. (2006). Compassionate mind training for people with high shame and self-criticism: Overview and pilot study of a group therapy approach. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory & Practice*, 13(6), 353-379.
- Goldin, P. & Jazaieri, H. (2017). The compassion cultivation training (cct) program. In Seppälä, E.M., Simon-Thomas, E., Brown, S.L., Worline, M.C., Cameron, D.C., & Doty, J.R. (Eds.). *Oxford Handbooks Online*. doi: 10.1093/oxfordhb/9780190464684.013.18.
- Gregory, W. E., Glazer, J. V. & Berenson, K. R. (2017). Self-compassion, self-injury, and pain. *Cogn Ther Res*, 41, 777-786.
- Gül, Y. E. & Çeliköz, N. (2018). Üniversite öğrencilerinin sabır eğilim düzeylerinin incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(3). 77-87.
- Güneş, F. (2016). Değerler eğitiminde yaklaşım ve modeller. A. Güvenç Saygın, & M. Saygın (Yay. haz.), *Eğitimde gelecek arayışları: düünden bugüne Türkiye’de beceri, ahlak ve değerler eğitimi uluslararası sempozyumu* (s. 1-20). Atatürk Araştırma Merkezi.
- Gürhan, E. & Çiftçi, S. (2021). The Views of Educators and Thinkers Who Influenced Education Policies in the Ottoman Period. *Journal of Educational Issues*, 7 (1) 138-151.
- Hacıkeleşoğlu, H. & Kartopu, S. (2017). Merhamet ve dindarlık: Üniversite öğrencileri üzerine ampirik bir araştırma. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 59, 203-227.
- Hacıömeroğlu, G. & Şahin Taşkın, Ç. (2009). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih sebepleri. *I. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale, 01–03 Mayıs.

- Hatfield, E., & Rapson, R. L. (1994). Love and intimacy. *Encyclopedia of Mental Health*, 2, 583-592.
- Hökelekli, H. (2013). *Psikoloji, din ve eğitim yönüyle insanî değerler*. Dem Yayınevi.
- Işık, Ş. (2019). *Okulda pozitif psikoloji uygulamaları*. (3.Baskı). Pegem Akademi.
- İlter, İ., & Köksalan, B. (2011). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine olan tutumları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 113-128.
- İnceoğlu, M. (1993). *Tutum algı iletişim*. Verso Yayınları.
- İşeri, E. T., Kahraman, H., & Karadağ, N. (2019). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *OPUS International Journal of Society Researches*, 13(19), 682-705.
- İşgör, İ. Y. (2017). Üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri ve akademik başarının merhamet üzerindeki yordayıcı etkisi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 82-99.
- Jazaieri, H., McGonigal, K., Jinpa, T., Doty, J. R., Gross, J. J. & Goldin, P. R. (2014). A randomized controlled trial of compassion cultivation training: effects on mindfulness, affect, and emotion regulation. *Motivation and Emotion*, 38(1), 23-35. doi: 10.1007/s11031-013-9368-z
- Johnson, B. & Christensen, L. (2000). *Educational research quantitative and qualitative approaches*. Allyn and Bacon.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1988). *İnsan ve insanlar*. Evrim Basım Yayım.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni İnsan ve İnsanlar*. İstanbul. Evrim Yayınevi
- Kapıkıran, N. A. (2009). Öğretmen adaylarının empatik eğilim ve kendini ayarlama açısından incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(26), 81-91.
- Karakaş A. C. (2016) Belediye çalışanlarında sabır tutumunun yaşam kalitesi üzerine etkisi (Sakarya ili örneği), *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(8), 2742-2757.
- Karatekin, K., Merey, Z., & Keçe, M. (2015). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 72-96.
- Karşlı, N. (2020). Üniversite öğrencilerinde sabır ve dindarlık ilişkisi. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (17), 52-72. <https://doi.org/10.32950/rteuifd.677871>
- Kavcar, C. (1987). *Yüksek Öğretmen Okulunun Öğretmen Yetiştirmedeki Yeri, Öğretmen Yetiştiren Yüksek Öğretim Kurumlarının Dünyü-Bugünü-Geleceği Sempozyumu*. Gazi Üniversitesi Mesleki ve Teknik Eğitim Fakültesi.
- Khormaie, F., Farmani, A., & Soltani, E. (2014). Investigating the prediction role of patience as a moral construct and personality characteristics in the hopelessness of university students. *Medical Ethics Journal*, 8(28), 167-199.
- Kılıç, D. & Bektaş, F. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi*, 18, 15-25.
- Kıral, B. (2008). *Ortaöğretim okul yöneticilerinin yaşadıkları stres belirtileri düzeyi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kırıkkale Üniversitesi.
- Kirby, J. N. (2017). Compassion interventions: The programmes, the evidence, and implications for research and practice. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 90, 432-455. doi:10.1111/papt.12104
- Kirby, J. N., Tellegen, C. S. & Steindl, S. R. (2017). A meta-analysis of compassion-based interventions: current state of knowledge and future directions. *Behavior Therapy*, 48, 778-792.
- Klimecki, O. M., Leiberg, S., Ricard, M. & Singer, T. (2014). Differential pattern of functional brain plasticity after compassion and empathy training. *SCAN*, 9, 873-879. doi:10.1093/scan/nst060

- Köker, S. (2015). *Deneyisel edebiyat bağlamında Murat Gülsoy'un İstanbul'da Bir Merhamet Haftası adlı romanının incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Ahi Evran Üniversitesi.
- Kutner, B., Wilkins, C., & Yarrow, P. R. (1952). Verbal attitudes and overt behavior involving racial prejudice. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 47(3), 649.
- Kurtulmuş, M., Tösten, R. & Gündaş, A. (2014). İlköğretim 1. kademe öğretmenlerinin değerler eğitimi sürecinde karşılaştıkları sorunlar. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(27), 281-305.
- Kuzgun, Y. (2000). *Meslek Danışmanlığı-Kuramlar Uygulamalar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Küçükahmet, L. (1976). Öğretmen Yetiştiren Kurum Öğretmenlerinin Tutumları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları*.
- Küçükaydın, Z. (2015). *Fen bilimleri derslerinde merhamet eğitimi üzerine bir çalışma* [Yüksek lisans tezi] Giresun Üniversitesi.
- Laik, Ö. (1995). *Türk toplumunda hoşgörü ve gelişmesi*, Hoşgörü Ve Eğitim (içinde). Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Lazarus, R. S. (1991). *Emotion and Adaptation*. Oxford University Press.
- Martinez, R. C. K. (2020). Compassion as caring in crisis: Reflections of an educator. *Journal of Health and Caring Sciences*, 2(1), 1-3. <https://doi.org/10.37719/jhcs.2020.v2i1.e001>
- McClelland, L. E., Gabriel, A. S. & DePuccio, M. T. (2018). Compassion practices, nurse well-being, and ambulatory patient experience ratings. *Medical Care*, 56(1), 4-10.
- MEB (1973). Milli Eğitim Temel Kanunu, "1739 Sayılı Kanun", *Resmi Gazete*, 14574, 24 Haziran, 1973.
- MEGSB (1987). *Milli eğitim temel kanunu ile ilköğretim ve eğitim kanunu*. Ankara : Milli Eğitim Basımevi.
- Mehrabian, A. (1999). Manual for the revised achieving tendency (mach) and disciplined goal orientation (CGO) Scales. *Monterey, Alta Mesa*.
- Meriç, E., & Erdem, M. (2023). Öğretmenlerde sabır ve tükenmişlik ilişkisi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 51-83.
- Nas, E. (2022). Ergenlerin öz-merhamet ve umut düzeylerinin incelenmesi. *Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 46-65.
- Nas, E. & Sak, R. (2020). Merhamet ve merhamet odaklı terapi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 64-84 . Doi: 10.18026/cbayarsos.525744
- Neff, K. (2003). The development of validation of a scale to measure self-compassion. *Self and Identity*, 2(3), 223-250.
- Neff, K. D. & Germer, C. K. (2012). A pilot and randomized controlled trial of the mindful self-compassion program. *Journal of Clinical Psychology*, 1-17. doi: 10.1002/jclp.21923
- Neff, K. D., & Germer, C. (2017). Self-Compassion and psychological wellbeing. In J. Doty (Ed.) *Oxford Handbook of Compassion Science* (Chap. 27). Oxford University Press.
- Neff, K. D., Kirkpatrick, K. L. & Rude, S. S. (2007). Self-compassion and adaptive psychological functioning. *Journal of Research in Personality*, 41, 139-154. doi: 10.1016/j.jrp.2006.03.004
- Okçu, D. & Pilatin, U. (2018). Ortaokul öğrencilerinin sabır değeri ile ilgili algılarının resim yoluyla değerlendirilmesi. *Batman Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Hakemli Dergisi*, 2(1), 102-113.
- Okoro, C. O., & Chukwudi, E. K. (2011). The ideal teacher and the motivated student in a changing environment. *Journal of Educational and Social Research*, 1(3), 107-112.

- Özdal, E. (2020). *Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin sabır düzeyleri ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Doktora Tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Özyeşil, Z. (2011). *Üniversite öğrencilerinin öz-anlayış düzeylerinin bilinçli farkındalık kişilik özellikleri ve bazı değişkenler açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Pehlivan, K. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının sosyokültürel özellikleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 151-168.
- Peterson, A. (2017). *Compassion and education*. London: Palgrave Macmillan. ISBN:978-1-137-54837-5
- Piere, L. (1934). Attitudes and actions. *Social Forces*, 13, 230-237.
- Polat, F. N. (2016). *Merhamet yorgunluğu düzeyinin çalışma yaşam kalitesi ile ilişkisi: Sağlık profesyonelleri örneği* [Yüksek Lisans Tezi] Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Polat, F. N. & Erdem, R. (2017). Merhamet yorgunluğu düzeyinin çalışma yaşam kalitesi ile ilişkisi: Sağlık profesyonelleri örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26, 291-312.
- Pommier, E. A. (2011). The compassion scale. *Dissertation Abstracts International Section A: Humanities and Social Sciences*, 72, 1174.
- Radey, M., & Figley, C. R. (2007). The Social Psychology of Compassion. *Clinical Social Work Journal*, 35(3), 207-214.
- Reddy, S. D., Negi, L. T., Dodson-Lavelle, B., Ozawa-de Silva, B., Pace, T. W., Cole, S. P., ... & Craighead, L. W. (2013). Cognitive-based compassion training: A promising prevention strategy for at-risk adolescents. *Journal of Child and Family Studies*, 22, 219-230. Doi:10.1007/s10826-012-9571-7
- Robbins, S. (1994). *Örgütsel Davranışın Temelleri* (Çev: Sevgi Ayşe Öztürk) Eskişehir ETAM Basım Yayın.
- Sakallı, N. (2001). *Sosyal Etkiler: Kim Kimi Nasıl Etkiler*, İmge Kitabevi.
- Saeighi Mameghani, S., Taşan, D., & Saylan, E. (2020). Üniversite öğrencilerinin öz-şefkat, hasbiklik ve affetme düzeylerinin incelenmesi. *Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 12(2), 220-244.
- Salazar, L. R. (2015). Exploring the relationship between compassion, closeness, trust, and social support in same-sex friendships. *The Journal of Happiness ve Well-Being*, 3(1), 15-29.
- Saracalolu, A. S., & Dursun, F. (2011). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve öğrenme stratejileri arasındaki ilişki. *Education Sciences*, 6(3), 2328-2346.
- Sarıçam, H. & Erdemir, N. (2019). Şefkat-Merhamet Ölçeği'nin ilk psikometrik bulguları. 3. *Uluslararası Eğitim ve Değerler Sempozyumu-ISOEVA E-Kitabı* (s.152-163) içinde. doi: 10.13140/RG.2.2.18792.01288
- Sayar, K. (2019). *Hayat teselli bulmaktır*. (9.Baskı). Timaş Yayınları
- Sayar, K. & Manisalıgil, A. (2014). *Merhamet devrimi: Merhamet dünyamızı nasıl aydınlatabilir?*, Timaş Yayınları
- Scarlet, J., Altmeyer, N., Knier, S. & Harpin, R. E. (2017). The effects of Compassion Cultivation Training (CCT) on health-care workers. *Clinical Psychologist*, 21, 116-124.
- Schnitker S. A. (2012). An examination of patience and well-being, *The Journal of Positive Psychology (Dedicated to furthering research and promoting good practice)*, 7(4), 263-280

- Schnitker, S. A., & Emmons, R. A. (2007). Patience as a virtue: Religious and psychological perspectives. *In Research in the Social Scientific Study of Religion*, Volume: 18, 177-207. <https://doi.org/10.1163/ej.9789004158511.i-301.69>
- Seyhan, A. E. (2014). *Ebu'l-Hasan El-Harakânî'nin Sevgi, Merhamet ve Hoşgörü Anlayışı. Türk Dünyası Bilgeler Zirvesi: Gönül Sultanları Buluşması*. 26-28 Mayıs 2014. Eskişehir 2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti Ajansı (TDKB).
- Shapira, L. B., & Mongrain, M. (2010). The benefits of self-compassion and optimism exercises for individuals vulnerable to depression. *The Journal of Positive Psychology*, 5(5), 377-389.
- Sinclair, S., Kondejewski, J., Raffin-Bouchal, S., King-Shier, K. M. & Singh, P. (2017). Can self-compassion promote healthcare provider well-being and compassionate care to others? Results of a systematic review. *Applied Psychology: Health and Well-Being*, 9(2), 168-206.
- Sousa, R., Castilho, P., Vieira, C., Vagos, P. & Rijo, D. (2017). Dimensionality and gender-based measurement invariance of the compassion scale in a community sample. *Personality and Individual Differences*, 117, 182-187.
- Strauss, C., Taylor, B. L., Gu, J., Kuyken, W., Baer, R., Jones, F. & Cavanagh, K. (2016). What is compassion and how can we measure it? A review of definitions and measures. *Clinical Psychology Review*, 47, 15-27.
- Sünbül, A. M. (2001) *Bir Meslek Olarak Öğretmenlik. Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. (Edit: Ö. Demirel-Z. Kaya), Pegem Yayıncılık.
- Süzen, H. (2020). *Hemşirelerin profesyonel değerleri ile merhamet ve sabır düzeyleri arasındaki ilişki* [Yüksek lisans tezi], Manisa Celal Bayar Üniversitesi,
- Şahin, A., & Özçelik, F. C. (2023). Sınıf öğretmeni adaylarının duygusal zekâları ile empati ve merhamet düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(3), 787-802. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.1307312>
- Şenel, H. G., Demir, İ., Sertelin, Ç., Kılıçaslan, A. & Köksal, A. (2004) Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki. *Eğitim Araştırmaları*, 15, 99-109.
- Şentürk, Z. (2015). *Müzik öğretmenlerinin bireysel profil özellikleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi (Malatya İl Örneği)* [Yüksek lisans tezi], İnönü Üniversitesi.
- Şimşir, İ. ve Seyran, F. (2020). İş Tatmininin Önemi ve Etkileri. *Meyad Akademi*, 1(1), 25-42.
- Şirin, M. & Yurttaş, A. (2015). Hemşirelik bakımının bedeli: Merhamet yorgunluğu. *DEUHFED*, 8(2), 123-130.
- Şişman, M. & Acat, M. B. (2003). Öğretmenlik uygulaması çalışmalarının öğretmenlik mesleğinin algılanmasındaki etkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 235-250.
- Talashoğlu, S., & Keskin, B. (2023). Spor yapan öğretmenlerin öz şefkat düzeylerinin tükenmişlik ile ilişkisi. *Yalova Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 36-45.
- Tangünü, S. (2020). *Hemşirelerin sabır ve tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesi, hemşirelerin sabır ve tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi
- Taymur, Z. A. (2015). *İlkokul öğretmenlerinin değerler eğitimi ve uygulamalarına yönelik görüşleri üzerine nitel bir araştırma, Batman il örneği* [Yüksek lisans tezi]. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Tekışık, H. H.(1986) “Türkiye’de Öğretmenlik Mesleği ve Sorunları”, *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 11 (116), 1-9.
- Temizkan, M. (2008). Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir araştırma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 6, (3), 461-486.
- Tezbaşaran, A. (1997). *Ölçek Geliştirme Kılavuzu*. , Türk Psikologlar Derneği Yayınları.

- Traş, Z., Öztemel, K. & Koçak, M. (2020). Üniversite öğrencilerinin mutluluk, yalnızlık ve sabır düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi-International Journal of Society Researches*, 15(22),878-894.
- Türkgeldi, E. (2019). *Öğretmen adaylarının sahip olduğu değerler manevi iyi oluş ve sabır arasındaki yordayıcı ilişkiler* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi], İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi,
- Türkmen, L. (2007). The influences of elementary science teaching method courses on a Turkish teachers college elementary education major students' attitudes towards science and science teaching. *Journal of Baltic Science Education*, 6(1), 66-77.
- Uğurlu, C. T., & Polat, S. (2011). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 35(1), 68-74.
- Uyanık, G. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi: Boylamsal bir araştırma. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(8), 185-195.
- Uyanık, N., & Çevik, Ö. (2020). Öz-şefkat gelişiminde bilişsel formülasyonun rolü. *International Journal of Current Approaches in Language, Education and Social Sciences*, 2(2), 660-674.
- Uyguner, M. (1967). *Fuzûlî'nin dünyası*, Varlık yayımları.
- Ülavere, P. & Veisson, M. (2017). Values and values education in estonian preschool child care institutions. *Journal of Teacher Education for Sustainability*, 17(2), 108-124.
- Üredi, I. & Üredi, L. (2005). Öğretmen adaylarının sınıf öğretmenliği bölümüne ilişkin tutumlarının incelenmesine yönelik bir program değerlendirme çalışması. *Yeditepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 1-8.
- Üstüner, Y. D. D. M. (2006). Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 45(45), 109-127.
- Vandeyar, S. & Swart, R. (2016). Educational change: A case for a 'pedagogy of compassion'. *Education as Change*, 20(3), 141-159. doi:http://dx.doi.org/10.17159/1947-9417/2016/1362
- Vivino, B. L., Thomson, B. J., Hill, C. E. & Ladany, N. (2009). Compassion in psychotherapy: the perspective of therapists nominated as compassionate. *Psychotherapy Research*, 19(2), 157-171. doi: 10.1080/10503300802430681
- Wang, J., Li, T., Wang, K., & Wang, C. (2019). Patience as a mediator between the dark triad and meaning in life. *Applied Research in Quality of Life*, 14(2), 527-543. doi: 10.1007 / s11482-018-9627-y
- Weinstein, C. S. (1990) Prospective elementary teachers' beliefs about teaching: *Implications for teacher education*. *Teaching and Teacher Education*, 6(3), 279-290. [https://doi.org/10.1016/0742-051X\(90\)90019-2](https://doi.org/10.1016/0742-051X(90)90019-2)
- Weisz, E. & Zaki, J. (2017). Empathy-building interventions a review of existing work and suggestions for future directions. *Seppälä, E.M., Simon-Thomas, E., Brown, S.L., Worline, M.C., Cameron, C.D. ve Doty, J.R. (Ed.). The Oxford Handbook of Compassion Science (s. 273-289)*. New York: Oxford University Press
- Yılmaz, M. (2013). *Değerler eğitimi ve okul etkinlikleri*, Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Yılmaz, M.T. (2009). *Üniversite öğrencilerinin öz-anlayışları (self-compassion) ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi.